

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

της

ΠΑΝΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Γκίνογλου Δημήτριος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη
Λογιστική και Χρηματοοικονομική

Νοέμβριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – ΠΕΡΙΟΔΟΣ 06/10/2009 – 11/11/2011.....	7
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	7
1.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ.....	9
1.3.1 Ν.3842/2010.....	9
1.3.2 Ν.3888/2010.....	17
1.3.3 Ν.4021/2011.....	19
1.3.4 Ν.3833/2010.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο – ΠΕΡΙΟΔΟΣ 21/06/2012 – 25/01/2015.....	21
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	21
2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	21
2.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ.....	22
2.3.1 Ν.4046/2012.....	22
2.3.2 Ν.4079/2012.....	23
2.3.3 Ν.4172/2013.....	25
2.3.4 Ν.4128/2013.....	37
2.3.5 Ν.4174/2013.....	38
2.3.6 Ν.4224/2013.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο – ΠΕΡΙΟΔΟΣ 27/01/2015 – 08/07/2019.....	43
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	43
3.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	43
3.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ.....	44
3.3.1 Ν.4321/2015.....	44
3.3.2 Ν.4354/2015.....	47
3.3.3 Ν.4387/2016.....	52
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	61
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1.1 Φορολογική Κλίμακα – ν.3842/2010
- Πίνακας 1.2 Αντικειμενική Αξία Κύριας Κατοικίας – ν.3842/2010
- Πίνακας 1.3 Αντικειμενική Αξία Επιβατικών Οχημάτων Ι.Χ. – ν.3842/2010
- Πίνακας 1.4 Αντικειμενική Αξία Σκαφών – ν.3842/2010
- Πίνακας 1.5 Τέλη Κυκλοφορίας Επιβατικών Οχημάτων Ι.Χ. – 3888/2010
- Πίνακας 1.6 Τέλη Κυκλοφορίας Επιβατικών ΙΧ βάσει Εκπομπών CO₂ – ν.3888/10
- Πίνακας 1.7 Φόρος Πολυτελείας στα Οχήματα Δασμολογικής Κλάσης 8703 και 8704 – ν.3833/2010
- Πίνακας 2.1 Παροχές με την Μορφή Επιβατικού ΙΧ – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.2 Φορολογική Κλίμακα – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.3 Φορολογική Κλίμακα – ν.4646/2019
- Πίνακας 2.4 Συντελεστές Αποσβέσεων – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.5 Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.6 Αντικειμενική Αξία Κύριας Κατοικίας – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.7 Αντικειμενική Αξία Επιβατικών Οχημάτων Ι.Χ. – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.8 Φορολογικοί Συντελεστές Εκμίσθωσης Ακίνητης Περιουσίας – ν.4172/2013
- Πίνακας 2.9 Φορολογικοί Συντελεστές Εκμίσθωσης Ακίνητης Περιουσίας – ν.4387/2016
- Πίνακας 3.1 Ποσοστά Αναπλήρωσης Ανταποδοτικής Σύνταξης – ν.4387/2016
- Πίνακας 3.2 Ποσοστά Αναπλήρωσης Ανταποδοτικής Σύνταξης – ν.4670/2020
- Πίνακας 3.3 Κατηγορίες Ασφαλιστικών Εισφορών Ελ. Επαγγελματιών και Αυτοαπασχολούμενων – ν.4670/2020
- Πίνακας 3.4 Κατηγορίες Ασφαλιστικών Εισφορών Ασφαλισμένων του πρώην ΟΓΑ – ν.4670/2020

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική Οικονομική Κρίση ήταν η κρίση που εμφανίστηκε στην Ελλάδα το 2009, ως αποτέλεσμα της Παγκόσμιας Οικονομικής Ύφεσης που ξεκίνησε από τις Η.Π.Α. το 2008. Ουσιαστικά, το πρόβλημα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το Ελληνικό Δημόσιο ήταν να αποπληρώσει τα δάνειά του, των οποίων η καταληκτική ημερομηνία ήταν την συγκεκριμένη περίοδο, καθώς και τα ομόλογα που έληγαν στις αρχές του 2010. Εξαιτίας, όμως, της μακροχρόνιας κακοδιαχείρισης, διαφθοράς και παραπλάνησης των επενδυτών και άλλων κρατών μέσω της διαστρέβλωσης των οικονομικών καταστάσεων της χώρας, η Ελλάδα κρίθηκε ως αναξιόπιστη, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να δανειστεί με χαμηλά επιτόκια από τις διεθνείς αγορές. Αδυνατώντας να ξεπληρώσει με άλλον τρόπο τις δανειακές της υποχρεώσεις, η χώρα προσέφυγε στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για χρηματοδότηση, παράλληλα με την δέσμευση πραγματοποίησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Στα χρόνια που εξετάζουμε η Ελλάδα υπέγραψε 3 Δανειακές Συμβάσεις με τους δανειστές της, οι οποίες συνεπάγονταν φορολογικές μεταρρυθμίσεις, με σκοπό την πραγματοποίηση των απαιτούμενων στόχων:

- Μνημόνιο 1^ο : Υπογράφηκε στις 8 Μαΐου 2010 προκειμένου να χορηγηθεί στην Ελλάδα δάνειο ύψους 110.000.000.000€. Με την συγκεκριμένη σύμβαση η Ελλάδα παύει να είναι σε θέση να δανείζεται από κάποιο άλλο κράτος πέρα από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.. Επίσης, δεν επιτρέπεται να έχει αξιώσεις για συμψηφισμό του χρέους της με χρέη που έχουν οι δανειστές της προς την ίδια, ενώ δεσμεύεται η Ακίνητη Περιουσία της χώρας.
- Μνημόνιο 2^ο : Υπογράφηκε την 1^η Μαρτίου 2012 και συνοδεύτηκε από την χορήγηση δανείου προς την Ελλάδα ύψους 109.000.000.000€. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε κούρεμα των ελληνικών ομολόγων κατά 50%.
- Μνημόνιο 3^ο : Υπογράφηκε στις 13 Ιουλίου 2015 και προέβλεπε την σταδιακή χρηματοδότηση της Ελλάδας μέχρι το 2018 με δάνειο ύψους 86.000.000.000€. Παράλληλα, η τότε κυβέρνηση δεσμεύτηκε για μεταρρυθμίσεις στην φορολογία εισοδήματος, για αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα και την μείωση των κρατικών δαπανών.

Η τελευταία δεκαετία χαρακτηρίζεται από εκτεταμένες αλλαγές στον φορολογικό τομέα, που αφορούν την φορολογία εισοδήματος και κεφαλαίου, τον Φ.Π.Α., τα συνταξιοδοτικά, το ασφαλιστικό, τα εργασιακά, καθώς και άλλους τομείς της οικονομίας.

Σκοπός όλων αυτών των μεταρρυθμίσεων ήταν σε ένα γενικό πλαίσιο η κατάργηση του «πελατειακού κράτους» που υφίστατο στα χρόνια πριν από την έναρξη της κρίσης.

Το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας χαρακτηριζόταν από ευνοϊκές ρυθμίσεις προς όλες τις τάξεις της κοινωνίας, όμως τα απαρχαιωμένα συστήματα καταγραφής των δημοσίων φορέων και η ψηφοθηρία των εκάστοτε κυβερνήσεων οδήγησαν σε αύξηση της διαφθοράς. Η Ελλάδα, έχοντας ένα δυσλειτουργικό σύστημα εισπραξης δημοσίων εσόδων έχασε, ουσιαστικά, όλα τα χρόνια προ κρίσης ένα σημαντικό μέρος των εσόδων της που προερχόταν αποκλειστικά από την φορολογία, αφού όλοι οι άλλοι επενδυτικοί τομείς της χώρας υπολειπούνταν.

Οι μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα την δεκαετία της κρίσης προσπάθησαν σημαντικά να περιορίσουν τις κρατικές δαπάνες, πραγματοποιώντας περικοπές σε δημόσιους φορείς και κατ' επέκταση στο ανθρώπινο δυναμικό, ενώ επιχείρησαν να αυξήσουν τα δημόσια έσοδα μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων, των αποκρατικοποιήσεων, της εκμετάλλευσης αναπτυξιακών χρηματοδοτήσεων και της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Το θέμα που μελετάται σε αυτήν την εργασία είναι μία περίληψη φορολογικών μεταρρυθμίσεων, που ήταν χαρακτηριστικές για την εκάστοτε περίοδο. Τα κριτήρια με τα οποία επιλέχθηκαν σχετίζονται με τις προγραμματικές δηλώσεις της κάθε κυβέρνησης και, κατ' επέκταση, τους στόχους της και τις επιδιώξεις της κατά την πολιτική της πορεία. Επειδή η περίοδος που εξετάζεται είναι από το 2009 έως και το 2019, είναι ελλιπής η επίσημη βιβλιογραφία με τη μορφή κάποιου βιβλίου ή συγγράμματος.

Οι νόμοι που καταγράφονται στην παρούσα εργασία είναι προσβάσιμοι από όλους τους αναγνώστες, αν κάποιος επιθυμεί να τους μελετήσει ολοκληρωμένα. Επίσης, υπάρχουν πλέον ιστοσελίδες στο διαδίκτυο, οι οποίες παρουσιάζουν συγκριτικά όσα άρθρα έχουν τροποποιηθεί από μεταγενέστερους νόμους. Θα ήταν, επομένως, σωστό να οριστεί ως επίσημη βιβλιογραφία οι νόμοι που έχουν κοινοποιηθεί μέσα από την Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μία σημαντική αναφορά θα ήταν καλό να γίνει στην μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον Οργανισμό Έρευνας και Ανάλυσης «Διανέοσις», η οποία με τα στοιχεία που είχε διαθέσιμα μέχρι το 2017 ανέλυσε τις επιδράσεις που είχαν οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις σε διάφορους τομείς της χώρας, όπως στην οικονομία, το επίπεδο διαβίωσης, την κοινωνική ανισότητα κ.λπ. Η συγκεκριμένη μελέτη δεν χρησιμοποιήθηκε ως βιβλιογραφική πηγή από την παρούσα εργασία.

Η πορεία των δημοσίων εσόδων ανά έτος είναι προσιτή στους αναγνώστες μέσω των Απολογιστικών Εκθέσεων που δημοσιεύει η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων κάθε έτος, μέσα στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι προϋπολογισμοί του επόμενου έτους.

Τέλος, όσον αφορά τις αναφορές που γίνονται στο ιστορικό πλαίσιο της κάθε περιόδου, ως πηγή χρησιμοποιήθηκαν άρθρα από τις ιστοσελίδες διάφορων εγχώριων και ξένων εφημερίδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 06/10/2009 – 11/11/2011

1.1) Εισαγωγή

Η χρονιά του 2009 είναι η χρονιά που σηματοδότησε την έλευση και την έναρξη της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα από την περίοδο της μεταπολίτευσης. Οι επιπτώσεις της συγκεκριμένης οικονομικής κρίσης είναι εμφανείς μέχρι και σήμερα.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα εξετάσουμε τα πρώτα βήματα που έγιναν στην προσπάθεια να καταπολεμηθεί η οικονομική κρίση μέσω των φορολογικών μεταρρυθμίσεων. Ο όγκος των νέων νόμων που ψηφίστηκαν και κυρώθηκαν είναι μεγάλος, συνεπώς παραθέτουμε κάποιους νόμους που είναι χαρακτηριστικοί των αλλαγών που αποσκοπούσε η γενικότερη πολιτική αυτής της περιόδου.

1.2) Ιστορικό Πλαίσιο

Στις 6 Οκτωβρίου 2009 εκλέχτηκε νέα κυβέρνηση στην ελληνική επικράτεια, η οποία βρέθηκε αντιμέτωπη με την οικονομική κρίση, που είχε ξεκινήσει ένα χρόνο νωρίτερα στις ΗΠΑ. Το ενδεχόμενο μίας χρεωκοπίας ήταν πολύ πιθανό, με αποτέλεσμα η κυβέρνηση να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για οικονομική στήριξη.

Στις πρώτες μέρες της συγκεκριμένης περιόδου η κυβέρνηση εξήγγειλε ένα πρόγραμμα 100 ημερών, μέσω του οποίου θα στήριζε τόσο την δημόσια όσο και την ιδιωτική οικονομία. Στο σχέδιο περιλαμβάνονταν **4 άξονες**:

- 1) **Στήριξη της κοινωνίας** και κατ' επέκταση της οικονομίας και της αγοράς με την παροχή βοηθημάτων αλληλεγγύης όπου κρίνεται αναγκαίο.
- 2) **Στήριξη της αγοράς** με παροχή ρευστότητας μέσω δημόσιων επενδύσεων.
- 3) **Αντιμετώπιση της ανεργίας** με παροχή κινήτρων στους εργοδότες.
- 4) **Καταπολέμηση της δημόσιας σπατάλης και δημιουργία καλύτερων μηχανισμών φορολογικού ελέγχου.** ^[1]

Με λίγα λόγια, οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις που σημειώθηκαν αυτήν την περίοδο χαρακτηρίζονταν από την προσπάθεια να **παταχθεί η φοροδιαφυγή** και παράλληλα να **εξυγιανθεί η δημοσιονομική πολιτική**. Ένα παράδειγμα είναι η υιοθέτηση του ηλεκτρονικού χρήματος. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται ο καλύτερος έλεγχος των εσόδων και των εξόδων των επιχειρήσεων με την υποχρεωτική χρήση του τραπεζικού συστήματος για συναλλαγές, που μέχρι τότε μπορεί να χρησιμοποιούνταν τα μετρητά, π.χ. μισθοδοσία.

Επίσης, δίνονται κίνητρα, όπως για παράδειγμα με την μορφή εκπτώσεων στην φορολόγηση, για να χρησιμοποιούν τόσο φυσικά όσο και νομικά πρόσωπα τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες, όπου είναι προσιτό. Σε μία προσπάθεια να μειωθούν οι δημόσιες δαπάνες, γίνονται συγχωνεύσεις δημόσιων οργανισμών, καθώς και δήμων με τον ν.3852/2010.

Επίσης, δόθηκε μεγάλη έμφαση στην αποτελεσματική και αυστηρή φορολόγηση του Κεφαλαίου. Οι εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο και διανέμουν μερίσματα στους μετόχους υπάγονται σε μεγαλύτερη παρακράτηση φόρου, ενώ παράλληλα ο φορολογικός συντελεστής στο εισόδημα των επιχειρήσεων μειώνεται.

Παρά τις μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα λιτότητας που προώθησε η κυβέρνηση δεν κατέστη δυνατό να κερδίσει η ελληνική οικονομία την εμπιστοσύνη των αγορών. Η άσχημη οικονομική κατάσταση της χώρας, σε συνδυασμό με το χρέος των 300 δισεκατομμυρίων ευρώ που καλούνταν να ξεπληρώσει, οδήγησε σε ραγδαία αύξηση των επιτοκίων δανεισμού. Στις 23 Απριλίου 2010 ανακοινώνεται η προσφυγή σε μηχανισμό στήριξης του ΔΝΤ-ΕΕ. Η απόφαση αυτή έγινε δεκτή με αρνητικές αντιδράσεις από την ελληνική κοινωνία, αφού το ΔΝΤ ήταν ανέκαθεν συνδεδεμένο με αναπτυσσόμενες χώρες, όπως τα κράτη της Λατινικής Αμερικής.

Στις 6 Μαΐου 2010 υπογράφεται η πρώτη δανειακή σύμβαση, η οποία ψηφίζεται με τον ν.3845/2010.^[2]

Η αρνητική αντίδραση του κόσμου στα νέα μέτρα λιτότητας που εισήγαγε η κυβέρνηση συνοδεύτηκε από απεργίες σε αεροδρόμια, λιμάνια και σχολεία καθώς και από πορείες και διαδηλώσεις στις πόλεις, μετρώντας και τρεις νεκρούς^[3], μετά από πυρκαγιά που ξέσπασε σε τράπεζα. Αυτό το περιστατικό εξόργισε ακόμα περισσότερο τον κόσμο, οδηγώντας τον Τύπο να ασκεί έντονη κριτική και να καλεί τον πρωθυπουργό σε παραίτηση.

Στις 31 Οκτωβρίου 2011 ανακοινώνεται απρόοπτα η διενέργεια δημοψηφίσματος για την παραμονή ή την αποχώρηση από τον μηχανισμό στήριξης. Η κίνηση αυτή σήκωσε θύελλα αντιδράσεων τόσο στο Ελληνικό Κοινοβούλιο όσο και στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Ο λόγος ήταν ότι υπήρχε μεγάλη πιθανότητα να αρνηθεί ο ελληνικός λαός να παραμείνει στον μηχανισμό στήριξης, με αποτέλεσμα την έξοδο της χώρας από την ΕΕ. Ένα τέτοιο γεγονός θα είχε επιπτώσεις όχι μόνο στην ελληνική οικονομία, η οποία θα καλούνταν να αντιμετωπίσει μόνη της ένα δυσβάστακτο χρέος, αλλά και σε όλη την ΕΕ, αφού ήταν πολύ πιθανό την κίνηση της Ελλάδας να ακολουθούσαν και άλλα κράτη-μέλη με παρόμοια οικονομικά προβλήματα, όπως η Ισπανία και η Ιταλία.^[4]

Η κυβέρνηση εν τέλει ακυρώνει την διενέργεια του δημοψηφίσματος^[5], κάτω από εσωτερικές και διεθνείς πιέσεις, ενώ πλέον συζητείται η παραίτηση του πρωθυπουργό από τον ίδιο.

Στις 11 Νοεμβρίου 2011 παραιτείται ο πρωθυπουργός και συστήνεται μία μεταβατική κυβέρνηση μέχρι την διενέργεια των επόμενων εκλογών

1.3) Φορολογικές μεταρρυθμίσεις της περιόδου.

1.3.1) Ν.3842/10 «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις.»^[6]

Ο ν. 3842/10 αντικατέστησε τον μέχρι τότε ισχύοντα ΚΦΕ, που είχε επικυρωθεί με τον ν.2238/94, αν και τα επόμενα χρόνια πολλά άρθρα του τροποποιήθηκαν από άλλους νόμους, όπως τους ν.4172/13, ν.4549/18 και ν.4623/19.

Αρχικά, έχουμε τις αλλαγές στην **φορολόγηση του εισοδήματος** φυσικών και νομικών προσώπων καταγεγραμμένες στα άρθρα 1-16.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ν.3842/10 για τα **φυσικά πρόσωπα** είναι τα εξής:

1. Η δημιουργία νέας κλίμακας φορολόγησης.

Συνολικό εισόδημα μέχρι... €	Φορολογικός Συντελεστής %	Συνολικός Φόρος σε €
12.000	0	0
16.000	18	720
22.000	24	2.160
26.000	26	3.200
32.000	32	5.120
40.000	36	8.000
60.000	38	15.600
100.000	40	31.600

Πίνακας 1.1 Κλίμακα Φορολόγησης του ν.3842/10

2. Αλλαγές στις ισχύουσες φορολογικές εκπτώσεις. Πιο συγκεκριμένα, **καταργούνται ως εκπιπτόμενες** οι δαπάνες για ενοικίαση κύριας κατοικίας, τα δίδακτρα σε φροντιστήρια εκπαίδευσης ή σε κατ' οίκον διδασκαλία, η πληρωμή τόκων που σχετίζονται με δάνεια, η καταβολή χρημάτων για δικηγορικές υπηρεσίες και οι δαπάνες που αντιστοιχούν στο τεκμαρτό εισόδημα.

3. Απαιτείται η **προσκόμιση αποδείξεων** για τον υπολογισμό των δαπανών που εκπίπτουν από την φορολόγηση του εισοδήματος. Πιο συγκεκριμένα, μέχρι και τα 6.000€ δεν απαιτείται προσκόμιση αποδείξεων, μέχρι τα 12.000€ οι αποδείξεις πρέπει να καλύπτουν το 10%, ενώ για εισοδήματα πάνω από 12.000€ το υπερβάλλον ποσό πρέπει να δικαιολογείται με αποδείξεις που καλύπτουν το 30% αυτού. Εξαιρούνται από αυτά τα μέτρα δημόσιοι υπάλληλοι στην αλλοδαπή, φυλακισμένοι και κάτοικοι κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που λαμβάνουν το 90% του εισοδήματός τους στην Ελλάδα.
4. Το αφορολόγητο εισόδημα ορίζεται στις 12.000€, με περιθώριο να αυξηθεί στην περίπτωση ύπαρξης τέκνων, καθώς και σε ασφάλιστρα (ζωής, κινδύνου κλπ) που σχετίζονται με αυτά.
5. Ο υπολογισμός του **τεκμαρτού εισοδήματος** αλλάζει ως εξής:
  - i) Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη για έναν άγαμο πολίτη δίχως περιουσιακά στοιχεία υπολογίζεται στις 3.000€ και για παντρεμένο/-η πολίτη που υποβάλλει κοινή φορολογική δήλωση με τον/την σύζυγό του υπολογίζεται στις 5.000€.

ii) Κύρια κατοικία

Τετραγωνικά μέτρα	Τιμή/τετραγωνικό μέτρο σε €
Μέχρι 80τμ	30€/τμ
81τμ – 120τμ	50€/τμ
121τμ – 200τμ	80€/τμ
201τμ – 300τμ	150€/τμ
300τμ και πάνω	300€/τμ

Πίνακας 1.2 Αντικειμενική Αξία Κύριας Κατοικίας του ν.3842/10

Η προσαύξηση βάσει της τιμής ζώνης προσδιορίζεται στο 40% για περιοχή με αξία 2.800€ - 4.999€, και 70% για περιοχές με αξία 5.000€ και πάνω. Το ανώτερο ποσό αυξάνεται κατά 20% αν πρόκειται για μονοκατοικία.

- iii) Η τεκμαρτή δαπάνη για την κατοχή δευτερεύουσας κατοικίας υπολογίζεται στο $\frac{1}{2}$ της τιμής ανά τετραγωνικό μέτρο που προβλέπεται για τις κύριες κατοικίες.
- iv) Για τα επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης η ετήσια αντικειμενική δαπάνη υπολογίζεται ως εξής:

Κυβικά εκατοστά	Αξία σε €
Μέχρι 1.200 κυβικά εκατοστά	3.000€
1.201 – 2.000 κυβικά εκατοστά	Προστίθενται 300€/100 κ.ε.

2.001 – 3.000 κυβικά εκατοστά	Προστίθενται 500€/100 κ.ε.
Πάνω από 3.000 κυβικά εκατοστά	Προστίθενται 700€/100 κ.ε.

Πίνακας 1.3 Αντικειμενική Αξία Επιβατικών ΙΧ του ν.3842/10

Οι παραπάνω αξίες μειώνονται κατά 30% αν η ηλικία του ΙΧ είναι 5-10 έτη και κατά 50% αν η ηλικία του ξεπερνάει τα 10 έτη.

Εξαιρούνται από τον υπολογισμό ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης ΙΧ οχήματα που διευκολύνουν άτομα με τουλάχιστον 67% ποσοστό αναπηρίας.

- v) Συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης πληρωμές που καταβάλλονται σε ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, δασκάλους, οδηγούς αυτοκινήτων και οικιακούς βοηθούς, με τους τελευταίους να εξαιρούνται αν εξυπηρετούν υπερήλικα ή άτομο με αναπηρία άνω του 67%.
- vi) Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη των σκαφών αναψυχής προσδιορίζεται βάσει τελών ελλιμενισμού, συντήρησης, καυσίμων και ασφαλιστρών και υπολογίζονται ως εξής:

Τύπος Σκάφους	Μήκος σε μέτρα	Αξία σε €
Μηχανοκίνητα-Ταχύπλοα	~ 5 μέτρα	3.000
Μηχανοκίνητα-Ταχύπλοα	> 5 μέτρα	5.000
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	~ 7 μέτρα	8.000
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	7 – 10 μέτρα	+2.000/έξτρα μέτρο
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	10 – 12 μέτρα	+5.000/έξτρα μέτρο
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	12 – 15 μέτρα	+10.000/έξτρα μέτρο
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	15 – 18 μέτρα	+15.000/έξτρα μέτρο
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	18 – 22 μέτρα	+20.000/έξτρα μέτρο
Σκάφη με χώρο ενδιαίτησης	22 μέτρα και πάνω	+35.000/έξτρα μέτρο

Πίνακας 1.4 Αντικειμενική Αξία Σκαφών του ν.3842/10

Αυτές οι αξίες μειώνονται κατά 50% για ιστιοφόρα σκάφη, καθώς και για σκάφη που συνδέονται με την ελληνική ναυτική παράδοση. Η μείωση για παλαιότητα ορίζεται στο 15% για ηλικία 5 – 10 έτη και στο 30% για πάνω από 10 έτη.

- vii) Όσον αφορά τον προσδιορισμό τεκμαρτού φόρου μέσω δαπανών, η **αγορά αντικειμένων μεγάλης αξίας ορίζεται στο ποσό των 10.000€** από 5.000€, ενώ οι δαπάνες για την αγορά-ανέγερση ακινήτου υπολογίζονται εξολοκλήρου, ενώ μέχρι τότε εξαιρούνταν από τον υπολογισμό αντικειμενικής δαπάνης πρόσωπα που είχαν

ως επάγγελμα την ανέγερση ακινήτων, καθώς και αν η εν λόγω έκταση δεν ξεπερνούσε τα 120τμ.

viii) **Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη δεν εφαρμόζεται** σε κατοίκους εξωτερικού, που πραγματοποιούν τις εν λόγω δαπάνες στην ελληνική επικράτεια, σε επιβατικά οχήματα που σχετίζονται με άτομα με αναπηρία άνω του 67%, σε πολίτες που έχουν κλείσει το 65^ο έτος της ηλικίας τους, **σε αγορά πάγιου εξοπλισμού που συνδέεται με γεωργικό ή ελεύθερο επάγγελμα**, σε επιχειρήσεις που έχουν ως επάγγελμα την μεταπώληση αυτοκινήτων και το όχημα πληρεί τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο ν.2859/2000.

6. Οι αλλαγές στις **φοροαπαλλαγές** είναι οι κάτωθι:

i) Δεν απαλλάσσονται από φορολογία παροχές από αθλητικά σωματεία και ενώσεις ακόμα και αν σχετίζονται με δραστηριότητες της εν λόγω ένωσης, αποζημιώσεις που καταβάλλονται σε γραμματείς και προσωπικούς υπαλλήλους βουλευτών, καθώς και τα επιδόματα που δίνονται σε μουσικούς της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών και της Ορχήστρας Λυρικής Σκηνής.

ii) Απαλλάσσονται από φορολόγηση εισοδήματα από επιδόματα ανεργίας του ΟΑΕΔ, υπό την προϋπόθεση ότι το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου δεν ξεπερνάει τις 30.000€.

7. Η **αυτοτελής φορολόγηση**, η οποία προκύπτει κατά την φορολόγηση κέρδους ή ωφέλειας από **μεταβίβαση** εταιρικού μεριδίου ή ολόκληρης επιχείρησης, μεταρρυθμίζεται ως εξής:

i) Ο συντελεστής της αυτοτελούς φορολόγησης αυξάνεται από 20% σε 25%.

ii) Όταν στην μεταβίβαση περιλαμβάνεται ακίνητο, τότε αυτό θα φορολογηθεί με συντελεστή 5% στην εύλογη αξία που είχε κατά την ίδια περίοδο που υπολογίστηκε η αξία της επιχείρησης.

iii) Καταργείται η αυτοτελής φορολόγηση των παροχών που δίνονται σε δημοσίους υπαλλήλους της τοπικής αυτοδιοίκησης.

iv) Πλέον σε αυτοτελή φορολόγηση θα υπάγονται και **νομικά πρόσωπα**.

8. Όσον αφορά τους **ελεύθερους επαγγελματίες**, παρατηρούμε τις εξής σημαντικές αλλαγές:

i) Οι μηχανικοί, οι οποίοι με τον ΚΦΕ του 1994 υπολόγιζαν τα καθαρά έσοδά τους βάσει συντελεστών, που κυμαίνονταν από 17% μέχρι και 60%, αναλόγως την υπηρεσία που πρόσφεραν, πλέον φορολογούνται βάσει εισοδηματικών κριτηρίων.

- ii) **Ο χρόνος κτήσης του εισοδήματος θεωρείται πλέον η χρονική στιγμή που παρασχέθηκαν οι υπηρεσίες του επαγγελματία.** Με τον Κ.Φ.Ε. του 1994 χρόνος απόκτησης του εισοδήματος ήταν ο χρόνος που εισέπραττε το εν λόγω χρηματικό ποσό.
9. Το εισόδημα εταιρικών στελεχών από μερίσματα δεν υπόκειται σε κάποια ξεχωριστή παρακράτηση φόρου, αλλά συνυπολογίζεται στο συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου. Με τον ν.2238/1994 γινόταν παρακράτηση φόρου με συντελεστή 10%.
10. **Η έκπτωση στον πληρωτέο φόρο που προβλεπόταν μέχρι τότε ήταν της τάξεως του 5%, μόνο όμως όταν γινόταν η πληρωμή εφάπαξ και εμπρόθεσμα.** Με τον ν.3842/10 το ποσοστό αυτό μειώνεται σε 1,5%. Επίσης, προστίθεται ως δυνατότητα η **ηλεκτρονική αποπληρωμή του φόρου με περαιτέρω έκπτωση 1,5%.**

Τα βασικά χαρακτηριστικά του ν.3842/10 για τις **επιχειρήσεις** είναι τα εξής:

1. **Ο φορολογικός συντελεστής** των επιχειρήσεων μειώνεται από 26% σε **25%**.
2. Το φορολογητέο κέρδος από την πώληση ενός παγίου παύει να μειώνεται βάσει παλαιότητας, όπως συνέβαινε μέχρι τότε.
3. Οι **εργολαβικές επιχειρήσεις** που ασχολούνται με της ανέγερση και πώληση ακινήτων με τον παλιό ΚΦΕ **καθόριζαν τα καθαρά τους κέρδη** (αξία πώλησης ή εύλογη αξία των ακινήτων) με συντελεστή 15%. Με τον ν.3842/10 ο συντελεστής γίνεται 20%. Στη συνέχεια τα καθαρά αυτά κέρδη φορολογούνται με συντελεστή 35%.
4. **Καταργούνται οι φορολογικές απαλλαγές που προβλέπονταν για τις νομικές οντότητες με ειδικές ή γενικές διατάξεις.** Εξαιρούνται οι δημόσιες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις που υπάγονται στην εκκλησία, οι απαλλαγές που σχετίζονται με αναπτυξιακές δραστηριότητες, απαλλαγές που σχετίζονται με διμερείς συμφωνίες, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών καθώς και διάφορες άλλες απαλλαγές που προβλέπονται από ειδικές διατάξεις. Πιο συγκεκριμένα:
  - a. Στις επιχειρήσεις δημοσίου δεν τελείται παρακράτηση φόρου.
  - b. Τα θρησκευτικά ιδρύματα φορολογούνται με συντελεστή 20% για εισοδήματα που εισπράττουν σε περιπτώσεις εκμίσθωσης ακινήτου. Ο ίδιος συντελεστής προβλέπεται και για αλλοδαπά νομικά πρόσωπα καθώς και φορείς ξένων θρησκευμάτων ή δογμάτων, που αποκτούν εισόδημα στην Ελλάδα.

5. Οι **αποσβέσεις** πλέον εκπίπτουν σε ποσοστό 5% για κτίρια, όπως νοσοκομεία, σχολεία, θέατρα, ξενοδοχεία και κατοικίες, ενώ μέχρι τότε ήταν 10%. Αποσβέσεις οικοδομών που προορίζονται για άλλες χρήσεις εκπίπτουν σε ποσοστό 3% από 5%.
6. **Παρακράτηση φόρου σε διανομή μερισμάτων** από επιχειρήσεις, εξαιρουμένων των ανωνύμων εταιριών, γίνεται με συντελεστή 10%. Ο συντελεστής αυτός αυξάνεται σε 20% μόνο σε περίπτωση υπεραπόδοσης επενδύσεων. Στα μερίσματα που διανέμουν ανώνυμες εταιρίες γίνεται παρακράτηση φόρου 40%.
7. Οι επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο υποχρεούνται να δηλώσουν μέχρι και τον Φεβρουάριο τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στα οποία διένειμε κέρδη από μετοχές το προηγούμενο ημερολογιακό έτος.
8. Η μείωση στην έκπτωση στο φόρο που προβλέπεται για τα φυσικά πρόσωπα ισχύει και για τα νομικά πρόσωπα.
9. Οι **δαπάνες μισθοδοσίας** δεν εκπίπτουν από την εφορία αν καταβάλλονται σε μετρητά. **Αναγνωρίζονται μόνο όταν εξοφλούνται μέσω τραπεζής.**

Το άρθρο 17 του ν.3842/10 προωθεί αλλαγές στην υποβολή πληροφοριών και στοιχείων που οφείλουν να υιοθετήσουν οι δημόσιες υπηρεσίες και τα νομικά πρόσωπα. Σημαντικό στοιχείο αυτού του άρθρου είναι η αναμόρφωση των διαδικασιών που ακολουθεί ο λογιστής-φοροτεχνικός. Πρέπει να λάβει άδεια από το Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδος και να έχει αποκτήσει **ηλεκτρονική υπογραφή** από την ΓΠΠΣ του Υπουργείου Οικονομικών. Επίσης, τονίζεται η υποχρέωση του φοροτεχνικού να μεταφέρει τα δεδομένα που του παρέχονται με **ακρίβεια** στα βιβλία και να ελέγχει την **ορθότητα** των καταγεγραμμένων στοιχείων και πληροφοριών.

Στο άρθρο 18 η κυβέρνηση προσπάθησε να δώσει κίνητρα σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που διατηρούν κεφάλαια στο εξωτερικό **να τα φέρουν πίσω σε τραπεζικούς λογαριασμούς σε ημεδαπές τράπεζες**. Πιο συγκεκριμένα, αν τα χρήματα μεταφέρονταν σε ελληνική τράπεζα τότε θα γινόταν παρακράτηση φόρου 5%, ενώ αν παρέμεναν στην αλλοδαπή θα γινόταν παρακράτηση με συντελεστή 8%. Η μεταφορά θα έπρεπε να γίνει αποκλειστικά μέσω τραπεζής, η οποία θα έπρεπε να είναι σε θέση να παρέχει στο Δημόσιο δεδομένα για τον κάτοχο του εν λόγω λογαριασμού. Μόλις θα ολοκληρωνόταν η μεταφορά των χρημάτων κάθε άλλη φορολογική υποχρέωση παύει να υφίσταται και δεν θα διενεργούνταν έλεγχος για τον τρόπο απόκτησης των εισοδημάτων αυτών. Τέλος, αν αυτά τα χρήματα προσφέρονταν για την αγορά κρατικών τίτλων, τότε το 50% του φόρου που καταβλήθηκε για την μεταφορά θα επιστρεφόταν.

Στα άρθρα 19-20 ο νόμος ορίζει νέες διατάξεις για την λογιστική απεικόνιση συναλλαγών, με **νέες προσθήκες στον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων**. Μία σημαντική τροποποίηση είναι η δυνατότητα να φυλάσσονται τα δεδομένα που σχετίζονται με το ΚΒΣ σε ηλεκτρονική μορφή αντί για έντυπη, αρκεί να είναι εύκολη η πρόσβαση σε αυτά καθώς και να είναι δυνατή η άμεση εκτύπωση τους, σε περίπτωση που ζητηθεί. Επίσης, συναλλαγές μεγάλης αξίας (άνω των 1.500€) πρέπει να δηλώνονται στην ηλεκτρονική πλατφόρμα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών.

Σημαντικές αλλαγές παρουσιάζονται στα άρθρα 27-58, όπου προστίθεται και ισχύει από το 2010 και έπειτα ο **Φόρος Ακίνητης Περιουσίας**. Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του νόμου είναι τα κάτωθι:

1. Τα υποκείμενα που απαλλάσσονται από το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας είναι το Δημόσιο, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, πρεσβείες ξένων χωρών, ακίνητα που προορίζονται και κατεδάφιση, ακίνητα υπό την κατοχή της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, ναοί αναγνωρισμένης θρησκευτικής λατρείας, καθώς και διάφορες άλλες περιπτώσεις που αναγράφονται αναλυτικά στο άρθρο 29.
2. Ο προσδιορισμός της αρχικής αξίας του οικοπέδου ή ακινήτου γίνεται σύμφωνα με συντελεστές που έχει ορίσει το Υπουργείο Οικονομικών για τις Τιμές Ζώνης. Τόσο για τα φυσικά όσο και για τα νομικά πρόσωπα για τον προσδιορισμό της τιμής εκκίνησης του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας **γίνεται αναφορά στον ν.1249/1982, ο οποίος μέχρι τότε προσδιόριζε τον Φόρο Μεταβίβασης Ακίνητης Περιουσίας**.
3. Στη συνέχεια, για να υπολογίσουμε τον τελικό φόρο πολλαπλασιάζουμε την αξία εκκίνησης με τους απαιτούμενους συντελεστές, αφού εξετάσουμε τα κάτωθι **χαρακτηριστικά του ακινήτου**:
  - 1) Επιφάνεια – τετραγωνικά μέτρα.
  - 2) Συντελεστής πρόσοψης.
  - 3) Συντελεστής ορόφου.
  - 4) Συντελεστής παλαιότητας.
  - 5) Συντελεστής επιφάνειας.
  - 6) Συντελεστής ειδικών συνθηκών.
  - 7) Συντελεστής συνιδιοκτησίας.
  - 8) Συντελεστής οικοπέδου (αν υφίσταται).

Όλοι αυτοί οι συντελεστές μπορεί να λειτουργήσουν αυξομειωτικά.

4. Όλα τα παραπάνω χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του Φόρου Ακίνητης Περιουσίας ακινήτων που υπάγονται στο **Αντικειμενικό Σύστημα**. Στην περίπτωση

που δεν συγκαταλέγονται σε αυτήν την κατηγορία, απαραίτητη είναι η μελέτη του ν.1521/1950.

Στα άρθρα 65 – 68 του ν.3842/10 η κυβέρνηση προσπαθεί να **διευκολύνει τους φορολογούμενους στην διαδικασία πληρωμής των φόρων** που τους αναλογούν. Πιο συγκεκριμένα, σε αντίθεση με παλαιότερα που η διευκόλυνση του φορολογούμενου γινόταν μία φορά, η κυβέρνηση επιτρέπει την διευκόλυνση στην καταβολή του φόρου μέχρι και 3 φορές, χωρίς όμως οι ληξιπρόθεσμες δόσεις να υπερβούν τις 48. Επίσης, σε αντίθεση με προηγούμενες διατάξεις, πλέον η συμμόρφωση με τις παρεχόμενες διευκολύνσεις οδηγεί σε μείωση κατά 30% των προσαυξήσεων που επιβαρύνουν τις ληξιπρόθεσμες οφειλές, ενώ αν είναι η τελευταία δόση το ποσοστό αυτό γίνεται 40%.

Στα άρθρα 69 – 74 δίνονται κίνητρα για **ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας**:

1. Οι νέοι μέχρι και τα 35 χρόνια ηλικίας που κάνουν πρώτη φορά έναρξη επαγγέλματος απαλλάσσονται από φορολογία εισοδήματος μέχρι και 30.000€ για τα 2 πρώτα χρόνια λειτουργίας της επιχείρησης.
2. Σε περίπτωση που μία επιχείρηση παράγει προϊόντα με δική της «πατέντα», τα έσοδα που πραγματοποιεί από την πώληση αυτών των προϊόντων για 3 συνεχή χρόνια δεν υπάγονται σε φορολογία εισοδήματος. Αντίθετα, καταχωρούνται ως τακτικό αποθεματικό και φορολογούνται μόνο σε περίπτωση κεφαλαιοποίησης ή διανομής.
3. Όσον αφορά τις αγροτικές ενισχύσεις δίνεται πλέον προτεραιότητα σε αυτούς που έλαβαν χαμηλότερη επιδότηση την προηγούμενη χρονιά, σε μια προσπάθεια να ενισχυθεί η διαφάνεια.
4. Ατομικές επιχειρήσεις που παρουσιάζουν ζημία μπορούν για μία διετία να λάβουν οικονομική ενίσχυση, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα απολύσουν κανέναν από τους υπαλλήλους της.
5. Όποιες επιχειρήσεις δαπανούν χρήματα για την προστασία του περιβάλλοντος θα έχουν μείωση στο φορολογητέο εισόδημα κατά το ήμισυ των περιβαλλοντολογικών δαπανών που έχουν καταγράψει.
6. Κινηματογραφικές επιχειρήσεις που πραγματοποιούν έργα στην ελληνική επικράτεια θα μπορούν να εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημά του το 20% του κεφαλαίου που επένδυσαν στην παραγωγή του έργου. Το ποσοστό αυτό γίνεται 40% για πρόσωπα που επενδύουν σε κινηματογραφικές παραγωγές και δεν ασχολούνται επαγγελματικά με τον χώρο.

7. Δημιουργείται ο «Λογαριασμός Αλληλεγγύης για την Απόσβεση του Δημοσίου Χρέους», με τους καταθέτες σε αυτόν να βλέπουν μείωση στον φόρο εισοδήματος κατά 20%.

Στην προσπάθεια να **καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή**, η κυβέρνηση με τον ν.3842/10 δίνει, αρχικά, κίνητρα για την αποκάλυψη περιπτώσεων παραβατικής συμπεριφοράς είτε από απλούς πολίτες είτε από συναδέλφους των παραβατών. Αν ένας υπάλληλος, για παράδειγμα, σύμφωνα με το άρθρο 77, αναμειχθεί σε παράνομη δραστηριότητα με σκοπό να την αποκαλύψει μετέπειτα στις αρχές, δεν διώκεται ποινικά. Επίσης, στην περίπτωση αποκάλυψης της απάτης, ο καταγγέλλων δικαιούται το ¼ του χρηματικού πρόστιμου που θα επιβληθεί στον παραβάτη.

Μία ακόμα προσπάθεια να καταπολεμηθεί η φοροδιαφυγή γίνεται με την αποθάρρυνση διεκπεραίωσης συναλλαγών με **κράτη που δεν έχουν συνάψει συμφωνία με την Ελλάδα στον φορολογικό τομέα**. Οι δαπάνες συναλλαγών εγχώριών μας εταιριών, που γίνονται με νομικές οντότητες με έδρα σε αυτά τα κράτη, δεν εκπίπτουν από την φορολογία εισοδήματος τους. Όσον αφορά τα φυσικά πρόσωπα που μεταφέρουν κεφάλαια προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αυτών των χωρών, αν δεν είναι σε θέση να αποδείξουν ότι οι συγκεκριμένες συναλλαγές δεν έχουν ως σκοπό μια πιο προνομιακή φορολόγηση, τότε δεν θα έχουν έκπτωση στο φορολογητέο εισόδημά τους.

Για την συγκρότηση και την αποστολή του **περιουσιολογίου** κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου στην ΓΓΠΣ δεν είναι δυνατόν να γίνει επίκληση του απορρήτου. Μόνο επιχειρήσεις του Δημοσίου εξαιρούνται από αυτήν την υποχρέωση.

Στον ν.3842/10 προβλέπονται και πολλές νέες διαδικασίες που σχετίζονται με τα πληροφοριακά συστήματα, τον Κ.Β.Σ., τους τελωνειακούς δασμούς, καθώς και προθεσμίες υποβολής δηλώσεων και εγγράφων. Όλες αυτές οι ρυθμίσεις αποσκοπούσαν στον αποτελεσματικότερο έλεγχο και την κατ' επέκταση καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φορολογικής απάτης.

1.3.2) Ν.3888/10 *«Εκούσια κατάργηση φορολογικών διαφορών, ρύθμιση ληξιπρόθεσμων χρεών, διατάξεις για την αποτελεσματική τιμωρία της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις.»*^[7]

Ο ν.3888/10 που ψηφίστηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2010, ήταν ένας συμπληρωματικός νόμος που σχετιζόταν με την κατάργηση φορολογικών διαφορών, σχετικές με ληξιπρόθεσμα χρέη. Στην κατηγορία των επιχειρήσεων που μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για αυτήν την

διαδικασία ανήκουν επιχειρήσεις που δεν έχουν κάνει απόκρυψη ακαθάριστων εσόδων, δεν έχει οριστικοποιηθεί έλεγχος στις αντίστοιχες διαχειριστικές χρήσεις και δεν έχουν δικαστικές υποθέσεις που έχουν μεταφερθεί στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Επίσης, από αυτές τις ρυθμίσεις εξαιρούνται αγρότες καθώς και επιχειρήσεις πρόσωπα που έχουν παραμελήσει την υποβολή φορολογίας εισοδήματος.

Μία σημαντική αλλαγή αυτού του νόμου είναι αυτή στα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων. Στον πίνακα εξετάζουμε τα επιβατικά αυτοκίνητα μέχρι και την 31/10/2010:

Κατηγορία	Κινητήρας σε κυβικά εκατοστά	Τέλη κυκλοφορίας σε €
Α'	Μέχρι 300	20
Β'	301 - 785	50
Γ'	786 - 1.071	110
Δ'	1.072 - 1.357	120
Ε'	1.358 - 1.548	220
ΣΤ'	1.549 - 1.738	240
Ζ'	1.739 - 1.928	270
Η'	1.929 - 2.357	600
Θ'	2.358 - 3.000	800
Ι'	3.001 - 4.000	1.000
Κ'	4.001 και άνω	1.200

Πίνακας 1.5 Τέλη Κυκλοφορίας Επιβατικών ΙΧ του ν.3888/10

Τα οχήματα που αποκτώνται στην Ελλάδα από τη 1/11/2010 και έπειτα ταξινομούνται βάσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Τα τέλη κυκλοφορίας ορίζονται ως εξής:

Γραμμάρια CO ₂ ανά χιλιόμετρο	Τέλη κυκλοφορίας ανά γραμμάριο CO ₂
0-100	0
101-120	0,80
121-140	1,00
141-160	1,50
161-180	2,00
181-200	2,25
201-250	2,50
251 και άνω	3,00

Πίνακας 1.6 Τέλη Κυκλοφορίας Επιβατικών ΙΧ βάσει Εκπομπών CO₂ του ν.3888/10

1.3.3) Ν.4021/11 «*Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων - Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα - Κύρωση της Σύμβασης -Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεών της και άλλες διατάξεις.*»^[8]

Ο ν.4021/11 δημιουργήθηκε για να συμβάλλει στην στήριξη των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Πιο συγκεκριμένα:

1. Καταγράφονται στον νόμο αυτό οι απαιτήσεις του κράτους απέναντι στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Δίνεται έμφαση στην τήρηση συγκεκριμένου ύψους κεφαλαίων στους λογαριασμούς της τράπεζας, στο να γίνονται οι επενδύσεις με προσοχή και να τηρούνται κατά γράμμα όλες οι καταγραφές. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με τους κανονισμούς το αντίστοιχο ίδρυμα θα πρέπει να ελεγχθεί από επόπτη.
2. Οι τράπεζες μπορούν να μεταφέρουν στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού τους σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως πελάτες, στοιχεία παγίου, δάνεια κ.λπ. Δεν επιτρέπεται να μεταφερθούν δάνεια χαμηλής εξασφάλισης.
3. Αν τα στοιχεία του παθητικού υπερβαίνουν τα στοιχεία του ενεργητικού, την χρηματική διαφορά την καλύπτει το ΤΕΚΕ.
4. Το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που προχωρά στην συγκεκριμένη διαδικασία δεν θεωρείται ότι είναι σε κατάσταση πτώχευσης. Αντίθετα, υπεισέρχεται στον έλεγχο του Ελληνικού Δημοσίου, μέχρι να είναι σε θέση να καλύψει τις απαιτούμενες υποχρεώσεις του.
5. Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μετά από αίτηση, μπορούν να λάβουν παράταση έως και 30 ημέρες για την διευθέτηση κάποιων άμεσων υποχρεώσεών τους, δίχως να επιβαρύνονται αυτό το χρονικό διάστημα από δημόσια χρέη και δικαστικές διαδικασίες.
6. Οι ανωτέρω ρυθμίσεις γίνονται με σκοπό την προστασία τόσο των καταθετών όσο και του γενικότερου χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ελλάδας.

1.3.4) Ν.3833/10 «*Προστασία της εθνικής οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης.*»

Ο συγκεκριμένος νόμος αφορά τις αλλαγές στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων, την απαγόρευση της ανεξέλεγκτης πρόσληψης δημοσίων υπαλλήλων και την κατάργηση

πολλών προνομίων, όπως επιπλέον αμοιβές για συμμετοχή σε συλλογικά όργανα και κάλυψη δαπανών μετακίνησης. Επίσης, καταγράφονται αλλαγές στον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας:

1. Γίνεται μείωση 12% στις αποδοχές δημοσίων υπαλλήλων και κατά 30% τα επιδόματα εορτών.
2. Μειώνονται κατά 50% οι αμοιβές που λαμβάνουν υπάλληλοι από τη συμμετοχή τους σε συλλογικά όργανα.
3. Τα μέλη συλλογικών οργάνων πρέπει να συμμετέχουν τουλάχιστον 4 φορές το μήνα σε συνεδριάσεις για να λάβουν αποζημίωση 300€.
4. Ζητείται έκτακτη εισφορά της τάξεως του 1% από τα καθαρά εισοδήματα, πραγματικά ή τεκμαρτά, φυσικών προσώπων αξίας 100.000€ και άνω.
5. Οι υπερωρίες, σε μία προσπάθεια να μειωθούν οι δαπάνες, δεν μπορούν να ξεπερνούν τις 40 ώρες εβδομαδιαίως.
6. Οι δαπάνες μετακίνησης που δικαιολογούνται μειώνονται σε 60 μέρες ετησίως.
7. Για το έτος 2010 απαγορεύονται οι προσλήψεις σε δημόσιους φορείς, ενώ για τα έτη 2011-2013 επιτρέπεται να γίνεται μία πρόσληψη αορίστου χρόνου για κάθε 5 αποχωρήσεις.
8. Έχουμε επίσης αλλαγές στον ΦΠΑ, ο οποίος από 18% αυξάνεται σε 21%.
9. Επιβάλλεται φόρος πολυτελείας στα επιβατικά οχήματα δασμολογικής κλάσης 8703 και 8704 (JEEP 4x4) ως εξής:

Αξία σε €	Συντελεστής φόρου πολυτελείας
17.000 - 22.000	10%
22.001 - 30.000	20%
30.000 και άνω	30%

Πίνακας 1.7 Φόρος Πολυτελείας στα Οχήματα Κλάσης 8703 & 8704 του ν.3833/10

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 21/06/2012 – 25/01/2015

2.1) Εισαγωγή

Το 2012 είναι η χρονιά που πλέον έχει γίνει κατανοητό ότι η Ελλάδα δεν είναι σε θέση να στηρίξει μόνη της το οικονομικό της χρέος. Οι μεταρρυθμίσεις αυτής της περιόδου που εξετάζουμε σχετίζονται με προσπάθειες να περιοριστούν οι δημόσιες δαπάνες και να αυξηθούν τα δημόσια έσοδα, με κύριες μεθόδους την αποκρατικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων, την συγχώνευση δημόσιων φορέων και την εκμετάλλευση της κρατικής περιουσίας. Επίσης, υπογράφεται επισήμως, πλέον, η δεύτερη δανειακή σύμβαση, ενώ η φορολογία εισοδήματος τροποποιείται για ακόμη μία φορά, με την ψήφιση του νέου Κ.Φ.Ε. ν.4172/2013.

2.2) Ιστορικό Πλαίσιο

Στις 21/06/2012 εκλέγεται νέα κυβέρνηση, σκοπός της οποίας είναι η βελτίωση της οικονομίας της χώρας μέσω των εξής αλλαγών:

- Μαζικές αποκρατικοποιήσεις δημοσίων επιχειρήσεων, όπως ο ΟΣΕ, και επίσπευση συμβάσεων που είχαν παγώσει.
- Άνοιγμα του τομέα της ενέργειας και είσοδος ιδιωτικών επιχειρήσεων στο χώρο της παροχής ρεύματος, με παροχή μέρους του δικτύου της ΔΕΗ.
- Παραχώρηση στον ιδιωτικό τομέα δημοσίων ακινήτων, όπως αεροδρόμια, λιμάνια κ.λπ.
- Αξιοποίηση ελληνικών δημοσίων έργων, που δύνανται να προσελκύσουν επενδύσεις, όπως είναι το Ελληνικό.
- Περιορισμός της γραφειοκρατίας στην διαδικασία διανομής οικονομικών ενισχύσεων του ΕΣΠΑ, μέσω της δημιουργίας ενός φορέα υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης. Ο φορέας αυτός θα διοχετεύσει γρηγορότερα και αποτελεσματικότερα τις ενισχύσεις στις περιφέρειες και, πιο συγκεκριμένα, στους συλλογικούς φορείς που συστάθηκαν για την πραγματοποίηση δημοσίων έργων.
- Συγχώνευση ή κλείσιμο δημόσιων φορέων και οργανισμών που κρίνονται περιττοί.
- Στήριξη ρευστότητας, με την παροχή κινήτρων για την επιστροφή καταθέσεων στις ελληνικές τράπεζες.

- Καταπολέμηση της δημόσιας σπατάλης και της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής μέσω της διεύρυνσης της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων.
- Διευθέτηση των χρεών φυσικών και νομικών προσώπων είτε προς τον δημόσιο είτε προς τον ιδιωτικό τομέα.

Η κυβέρνηση στις προπαρασκευαστικές δηλώσεις της δεν προέβλεπε ούτε μείωση αλλά ούτε και αύξηση της φορολογίας εισοδήματος των επιχειρήσεων, ενώ οι συντάξεις και οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων θα παρέμεναν σταθεροί, δίχως να υποστούν νέες μειώσεις.^[9]

Η περίοδος που εξετάζουμε λήγει στις 25/01/2015, μετά την αποτυχία να εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας και την προκήρυξη Βουλευτικών Εκλογών.

Σε αυτήν την περίοδο θα διαπιστώσουμε μία προσπάθεια να ελεγχθεί τα δημόσια χρέος και να αυξηθούν τα έσοδα δίνοντας έμφαση στην φορολογία εισοδήματος. Ο ν.4172/2013 αντικαθιστά τον Κ.Φ.Ε. που θεσπίστηκε με την προηγούμενη κυβέρνηση, προσθέτοντας νέες τροποποιήσεις που σχετίζονται και με την «φορολογική σχέση» που έχει η Ελλάδα με μη συνεργάσιμα κράτη του εξωτερικού.

Επίσης, σημαντικό μέρος των μεταρρυθμίσεων είναι η προσέλκυση επενδύσεων μέσω της αποκρατικοποίησης, με σκοπό την μείωση των κρατικών δαπανών που σχετίζονται με την ανεκμετάλλευτη δημόσια περιουσία και την αξιοποίηση των οικονομικών ενισχύσεων που παρέχουν προγράμματα της Ε.Ε..

Ένα μέρος του πλεονάσματος που δημιουργήθηκε μετά την εφαρμογή του δεύτερου μνημονίου διανεμήθηκε ως κοινωνικό μέρισμα, μετά την ψήφιση του ν.4254/2014, συνολικής αξίας 450.000.000€.

2.3) Φορολογικές Μεταρρυθμίσεις

2.3.1) Ν.4046/2012 *«Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.»*

Ο νόμος αυτός αφορά την δανειακή σύμβαση που υπέγραψε η Ελλάδα το 2012 με τους δανειστές της. Στο άρθρο 1 αυτού του νόμου καταγράφονται οι κάτωθι συμβάσεις:

1. Η έγκριση του Σχεδίου Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης με τίτλο «**Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων ΣΙΤ**» μεταξύ της Ελλάδας, του Ε.Τ.Χ.Σ. και της Τράπεζας της Ελλάδος για την παροχή στην Ελλάδα οικονομικού βοηθήματος 30.000.000.000€, με σκοπό την ανταλλαγή ελληνικών ομολόγων με ιδιωτικούς φορείς.
2. Το Σχέδιο Σύμβασης Συγχρηματοδότησης με τίτλο «**Σύμβαση Συγχρηματοδότησης**», που θα ορίζει τους κανόνες που θα διέπουν την αποπληρωμή του προαναφερθέντος δανείου.
3. Το Σχέδιο Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης με τίτλο «**Συμφωνία Διευκόλυνσης Πιστωτικής Ενίσχυσης της ΕΚΤ**» για την παροχή ενίσχυσης ύψους 35.000.000.000€, με σκοπό την επαναγορά ελληνικών τίτλων που έχουν παρασχεθεί ως ενέχυρο στην ΕΕ.
4. Το Σχέδιο Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης με τίτλο «**Διευκόλυνση Αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων**» για την παροχή του ποσού των 5.700.000.000€ με σκοπό την αποπληρωμή δεδουλευμένων τόκων ομολόγων.

Επίσης, στο ίδιο άρθρο εγκρίνεται το Μνημόνιο Συνεννόησης και οι Επιστολές Πρόθεσης. Το Μνημόνιο αποτελείται από:

- a) Το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής.
- b) Το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής.
- c) Το Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης.

Οι επιστολές πρόθεσης πρέπει να είναι υπογεγραμμένες από τον Πρωθυπουργό, τον Υπουργό Οικονομικών και τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το άρθρο 4 ανακοινώνει την ίδρυση του «Ταμείου Στήριξης Ασφαλιστικού Συστήματος Α.Ε.», το οποίο θα έχει ως σκοπό την στήριξη του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας μέσω της εκμετάλλευσης των περιουσιακών στοιχείων του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ..^[10]

2.3.2) Ν.4079/2012 «*Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων κεφαλαιακής ενίσχυσης των πιστωτικών ιδρυμάτων», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων εφαρμογής των νόμων 3864/2010, 4021/2011, 4046/2012, 4051/2012 και 4071/2012», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων δημοσίευσης*

οικονομικών εκθέσεων πιστωτικών ιδρυμάτων και θυγατρικών τους, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο χρηματοοικονομικό τομέα» και άλλες διατάξεις του Υπουργείου Οικονομικών.»

Ο νόμος αυτός έχει ως κύριο στόχο την **οικονομική στήριξη και ενίσχυση των τραπεζών στην ελληνική επικράτεια**. Ουσιαστικά, κυρώνεται ως νόμος η πράξη νομοθετικού περιεχομένου που είχε ψηφιστεί νωρίτερα το 2012, με σκοπό την στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων.^[11]

Το άρθρο 1 αυτού του νόμου τροποποιεί κάποια άρθρα του ν.3864/2010, με τον οποίων ιδρύθηκε το **Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας**. Μερικά σημαντικά σημεία που καταγράφονται είναι τα εξής:

1. Το χρηματικό κεφάλαιο που μπορεί να κατέχει το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας αυξάνεται από 10.000.000.000€ σε **50.000.000.000€**.
2. Το μέρος του κεφαλαίου που είναι σε μορφή τίτλων είναι υπό την εποπτεία της ΤτΕ.
3. Οι τίτλοι που μπορούν να αποτελούν μέρος του Κεφαλαίου του Ταμείου μπορούν να προέρχονται από ευρωπαϊκούς φορείς, όπως το ΕΤΧΣ.
4. Στην περίπτωση παροχής οικονομικής ενίσχυσης προς κάποια τράπεζα, εφόσον πληρεί τις προϋποθέσεις, πρέπει το σχέδιο να κοινοποιείται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην ΤτΕ. Αυτοί οι φορείς ορίζουν 2 μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο της εν λόγω τράπεζας, τα οποία θα επιτηρούν την σωστή τήρηση των κανόνων που ορίζει η συμμετοχή στην ενίσχυση.
5. Κύρια προϋπόθεση για την παροχή ενίσχυσης είναι η ύπαρξη ενός βιώσιμου σχεδίου και η ικανοποίηση του «going concern».

Επίσης, στον νόμο αυτό καταγράφονται κάποιες έκτακτες ρυθμίσεις σχετικές με τα κάτωθι:

1. Η πληρωμή του φόρου εισοδήματος και της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης των εισοδηματιών, που δηλώνουν 60.000€ εισόδημα και άνω, μπορεί να γίνει σε συγκεκριμένες δόσεις.
2. Γίνονται αλλαγές στους τελωνειακούς δασμούς.
3. Απαγορεύεται ο διορισμός συγγενούς α' ή β' βαθμού συγγένειας σε κυβερνητικές θέσεις.

4. Επισημαίνεται η δημοσίευση στοιχείων σε ετήσια βάση εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία είναι επαρκή και κατάλληλα για την σωστή ενημέρωση των επενδυτών.

2.3.3) Ν.4172/2013 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις.»

Ο ν.4172/2013 είναι ο νέος κώδικας φορολογίας εισοδήματος, που αντικαθιστά τους αντίστοιχους προηγούμενων ετών.^[12]

1. Στα πρώτα 9 άρθρα έχουμε τους **ορισμούς των εννοιών** που χρησιμοποιούνται στον παρόντα νόμο. Πιο συγκεκριμένα:

- i. Ο νέος Κ.Φ.Ε. αφορά τόσο φυσικά πρόσωπα, νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες.
- ii. Οι φορολογούμενοι που έχουν την φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα φορολογούνται για το παγκόσμιο εισόδημά τους, δηλαδή για αυτό που αποκτούν τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας. Αν η φορολογική τους κατοικία είναι σε άλλη χώρα, τότε φορολογούνται για το εισόδημα που αποκτούν μόνο στην ελληνική επικράτεια.
- iii. Με τον ν.4646/2019 προστίθεται και η έννοια του φυσικού προσώπου, που μεταφέρει την φορολογική του κατοικία στην Ελλάδα, αλλά συνεχίζει να αποκτά εισόδημα στην αλλοδαπή. Σε μία τέτοια περίπτωση, μπορεί το φυσικό πρόσωπο να αιτηθεί να φορολογείται με τον συντελεστή που ισχύει στην αλλοδαπή, υπό την προϋπόθεση ότι τα τελευταία 7 χρόνια δεν υπήρξε ουδέποτε φορολογικός κάτοικος της Ελλάδας και αν ταυτόχρονα πραγματοποιεί επένδυση ύψους τουλάχιστον 500.000€.
- iv. Ορίζεται αναλυτικά η έννοια της φορολογικής κατοικίας φυσικών προσώπων. Φορολογική κατοικία που υπάγεται στο ελληνικό δίκαιο είναι η κύρια κατοικία του φορολογουμένου, προξενικού διπλωματούχου ελληνικής ιθαγένειας, φυσικού προσώπου που διαμένει στην Ελλάδα για τουλάχιστον 184 μέρες.
- v. Η φορολογική κατοικία νομικού προσώπου ή οντότητας είναι στην Ελλάδα αν έχει συσταθεί στην ημεδαπή σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, είναι το καταστατικό του καταγεγραμμένο ως έδρα ελληνική τοποθεσία και αν ο τόπος άσκησης της διοικητικής δραστηριότητας της επιχείρησης βρίσκεται στην Ελλάδα.

vi. Αν η μόνιμη εγκατάσταση μιας επιχείρησης είναι στην Ελλάδα τότε φορολογείται με τα ελληνικά κριτήρια. Μόνιμη εγκατάσταση δεν θεωρούνται οι αποθηκευτικοί χώροι αποθεμάτων και εγκαταστάσεις που έχουν ως μοναδική δραστηριότητα την παροχή βοηθητικών υπηρεσιών.

vii. Φορολογητέο εισόδημα είναι το εισόδημα που προκύπτει από μισθούς, συντάξεις, επιχειρηματική δραστηριότητα, καλλιτεχνική δραστηριότητα, παροχή υπηρεσιών, μεταβίβαση ή πώληση περιουσιακών στοιχείων, εισόδημα από μερίσματα ή τόκους και το εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

2. Τα άρθρα 10-20 εξετάζουν την **φορολογία μισθωτών φυσικών προσώπων**.

i. Καταγράφονται αναλυτικά οι περιπτώσεις ακαθάριστου εισοδήματος. Σε αυτές περιλαμβάνονται κάθε εισόδημα σε μορφή χρήματος ή παροχής που λαμβάνεται στα πλαίσια μιας εργασιακής σχέσης, όπως μισθός, δώρα, αποζημιώσεις, φιλοδώρηματα, επιδόματα, παροχές, συντάξεις, ασφαλίσματα καθώς και κάθε άλλη παροχή που αποκτάται στο πλαίσιο μιας εργασιακής σχέσης.

ii. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στις παροχές σε είδος, οι οποίες θα φορολογούνται συνδυαστικά με το εισόδημα του φορολογουμένου, αν η παροχή ξεπερνάει την αξία των 300€. Εδώ γίνεται προσπάθεια να φορολογηθούν υψηλόβαθμα στελέχη επιχειρήσεων, που λαμβάνουν παροχές συμπληρωματικές στον μισθό τους. Παραδείγματα παροχών σε είδος είναι οι διατακτικές σίτισης, αποζημίωση δαπανών των υπαλλήλων, πληρωμές σε τρίτους για λογαριασμό υπαλλήλων, δωροεπιταγές κ.λπ.

Παροχή επιβατικού αυτοκινήτου από επιχείρηση σε υπάλληλο υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος 30% της αξίας κτήσης του, ενώ αν δεν δόθηκε κάποιο ποσό για την αγορά του, τότε υπολογίζεται η φορολόγησή του βάσει των αποσβέσεων που έχουν διενεργηθεί. Πλέον, αυτή η ρύθμιση έχει τροποποιηθεί και σύμφωνα με την πιο πρόσφατη αλλαγή του από τον ν.4646/2019, ο υπολογισμός της παροχής επιβατικού ΙΧ στην φορολογία εισοδήματος γίνεται ως εξής με την προσθήκη ενός ποσοστού της Λιανικής Τιμής Προ Φόρων του Οχήματος:

Λιανική Τιμή Προ Φόρων ΙΧ €	Ποσοστό της ΛΤΠΦ που προστίθεται στο εισόδημα
0 – 14.000	4%

14.001 – 17.000	22%
17.001 – 20.000	33%
20.001 – 25.000	35%
25.001 – 30.000	37%
30.001 και άνω	20%

Πίνακας 2.1 Παροχές με την μορφή Επιβατικού ΙΧ του ν.4172/2013

Στις παροχές σε είδος συμπεριλαμβάνονται, επίσης, τα δάνεια, η αγορά κατοικίας και η παροχή με την μορφή μετοχών.

iii. Παροχές που δεν συμπεριλαμβάνονται στον υπολογισμό του φόρου από μισθωτές υπηρεσίες είναι οι δαπάνες για λογαριασμό του υπαλλήλου που συντελούν στην πραγματοποίηση της κύριας λειτουργικής δραστηριότητας της επιχείρησης, όπως είναι έξοδα μετακίνησης, σίτισης, διαμονής, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, ασφαλιστικών κρατήσεων, συνταξιοδοτικών ασφάλιστρων κ.λπ.

iv. Από την φορολόγηση του εισοδήματος **απαλλάσσονται** τα εξής εισοδήματα:

- Εισόδημα αλλοδαπών διπλωματούχων που εργάζονται σε πρεσβεία ή σε οργανισμό συσχετιζόμενο με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Διατροφή που λαμβάνεται, μετά από υπογραφή συμβολαίου.
- Σύνταξη που δίνεται σε ανάπηρους πολέμου ή σε οικογένειες θυμάτων πολέμου.
- Εισοδήματα ατόμων που έχουν ποσοστό αναπηρίας 80%. Εδώ βλέπουμε μία μεταβολή στο ποσοστό, που με τον προηγούμενο Κ.Φ.Ε. ήταν στο 67%.
- Τα επιδόματα ανεργίας του ΟΑΕΔ, υπό την προϋπόθεση ότι το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου δεν ξεπερνάει τα 10.000€. Το ποσό αυτό με τον προηγούμενο Κ.Φ.Ε. είχε οριστεί στα 30.000€.
- Ποσά που καταβάλλονται σε αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες.

v. Η φορολογική κλίμακα για μισθωτούς και συντάξεις διαμορφώνεται ως εξής:

Εισόδημα (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)
Μέχρι και 25.000	22%
25.000,01 – 42.000	32%
42.000,01 και άνω	42%

Πίνακας 2.2 Φορολογική Κλίμακα με τον ν.4172/2013

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι ήδη από το 2011 με τον ν.4024/2011 μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές που προαναφέραμε με τον ν.3842/2010, ενώ παράλληλα το αφορολόγητο έπεσε από τις 12.000€ στις 6.000€. Πλέον, οι φορολογικοί συντελεστές έχουν τροποποιηθεί πιο πρόσφατα με τον ν.4646/2019, ως εξής:

Εισόδημα σε €	Φορολογικός Συντελεστής (%)
0 – 10.000	9%
10.001 – 20.000	22%
20.001 – 30.000	28%
30.001 – 40.000	36%
40.001 και άνω	44%

Πίνακας 2.3 Φορολογική Κλίμακα με τον ν.4646/2019

Αξιωματούχοι και κατώτεροι υπάλληλοι, που εργάζονται στο ναυτικό, φορολογούνται με φορολογικό συντελεστή 10% και 15% αντίστοιχα.

vi. Αρχικά, είχαμε **έκπτωση φόρου** κατά 2.100€ για εισοδήματα που δεν ξεπερνούν τα 21.000€. Αν το φορολογητέο εισόδημα υπερέβαινε τις 21.000€, τότε είχαμε έκπτωση 100€ ανά 1.000€ του φόρου που προκύπτει. Για εισοδήματα άνω των 42.000€ δεν προβλεπόταν έκπτωση φόρου. Πλέον, με τον ν.4646/2019, προβλέπεται έκπτωση 777€ για πρόσωπα χωρίς εξαρτώμενα μέλη, 810€ με ένα εξαρτώμενο τέκνο, 900€ για δύο εξαρτώμενα τέκνα, 1.120€ για τρία εξαρτώμενα τέκνα, 1.340€ για τέσσερα εξαρτώμενα τέκνα. Για κάθε επιπλέον τέκνο προβλέπεται επιπλέον έκπτωση 220€.

Αν στα εξαρτώμενα μέλη του φορολογουμένου συμπεριλαμβάνονται άτομα με αναπηρία άνω του 67%, αποστρατευμένοι αξιωματικοί με τραύμα ή αναπηρία και θύματα πολέμου, τότε υπάρχει έκπτωση στον φόρο κατά 200€ για κάθε ένα τέτοιο μέλος.

Οι ιατρικές δαπάνες, αν ξεπερνούν το 5% του φορολογητέου εισοδήματος του φορολογουμένου, οδηγούν σε έκπτωση της τάξεως του 10% στον φόρο, αρκεί να μην ξεπεράσει το τελικό ποσό της έκπτωσης τις 3.000€.

Οι δωρεές συμβάλλουν στην έκπτωση φόρου κατά 10%, υπό την προϋπόθεση ότι κάθε δωρεά είναι τουλάχιστον αξίας 100€, γίνεται σε οργανισμό που

αναγνωρίζεται από την Ε.Ε. και το συνολικό ποσό της υπολογιζόμενης έκπτωσης να μην ξεπερνάει το 5% του φορολογητέου εισοδήματος.

Ένας φορολογούμενος με φορολογική κατοικία εκτός Ελλάδος δικαιούται τις προαναφερόμενες εκπτώσεις στην φορολογία εισοδήματος του μόνο αν έχει την φορολογική του κατοικία σε κράτος-μέλος της Ε.Ε., αν το 90% του συνολικού εισοδήματός του αποκτάται στην Ελλάδα ή αν είναι σε θέση να αποδείξει ότι το συνολικό του εισόδημα είναι πολύ χαμηλό, έτσι ώστε να δικαιούται έκπτωση.

3. Τα άρθρα 21-29 αφορούν την **φορολόγηση κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα φυσικών προσώπων:**

i. Ως κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα ορίζονται τα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές, μετά την αφαίρεση δαπανών που συνδέονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα.

ii. **Εκπιπόμενες δαπάνες** στα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα είναι δαπάνες που γίνονται προς όφελος της επιχείρησης και εμπίπτουν στις συνήθεις εμπορικές συναλλαγές της. Επίσης, οι αξία αυτών των συναλλαγών πρέπει να είναι αληθής, δηλαδή να μην υπάρχει υπερτιμολόγηση ή υποτιμολόγηση, και να καταγράφεται σωστά και ολοκληρωμένα στα βιβλία που ορίζει ο ΚΦΑΣ.

Μεταγενέστερα, με τους ν.4386/2016 και ν.4646/2019 προστίθενται επιπλέον εκπτώσεις στον φόρο για δαπάνες που σχετίζονται με επιστημονική-τεχνολογική έρευνα και με δαπάνες που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος αντίστοιχα.

iii. **Μη εκπιπόμενες δαπάνες** είναι οι κάτωθι:

- Χρεωστικοί τόκοι δανείων, που λαμβάνει η τράπεζα από φορείς εκτός χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, παράλληλα υπό την προϋπόθεση ότι το επιτόκιο του δανείου είναι ίσο με αυτό που ορίζει η ΤτΕ για δάνεια αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
- Δαπάνες άνω των 500€ που πραγματοποιήθηκαν με μετρητά.
- Ασφαλιστικές εισφορές που δεν έχουν καταβληθεί.
- Ο Φ.Π.Α. που συνδέεται με μη εκπιπόμενες δαπάνες.
- Ο ίδιος ο φόρος εισοδήματος.
- Πρόστιμα ή ποινές.

- Οι δαπάνες ψυχαγωγίας, με εξαίρεση την περίπτωση που αυτές αποτελούν κύρια δραστηριότητα της επιχείρησης.
- Οι δαπάνες που αφορούν διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων ή εκδηλώσεων, καθώς και σίτισης και διαμονής φιλοξενούμενων εκπίπτουν από την εφορία μόνο μέχρι το ποσό των 300€ ανά άτομο και αν ετησίως αυτές οι δαπάνες αντιστοιχούν σε λιγότερο από το 0,5% του ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης. Το υπόλοιπο ποσό αυτών των δαπανών που υπερβαίνει τα προαναφερθέντα όρια δεν εκπίπτει από την φορολογία.
- Με τον ν.4646/2019 προστίθεται η ρύθμιση ότι οι πληρωμές ενοικίων δεν εκπίπτουν αν δεν πραγματοποιηθούν με ηλεκτρονικό μέσο.

Παρατηρούμε ότι προωθούνται μέσω αυτών των μέτρων οι τραπεζικές συναλλαγές και όχι οι συναλλαγές με μετρητά, οι δανειακές συμβάσεις με τράπεζες και η εμπρόθεσμη πληρωμή δημοσίων εξόδων.

- iv. Για τον υπολογισμό των **εκπιπόμενων αποσβέσεων** εντοπίζουμε αρχικά αν υφίσταται ή όχι χρηματοδοτική μίσθωση. Στην περίπτωση της χρηματοδοτικής μίσθωσης οι αποσβέσεις εκπίπτουν από τον μισθωτή, διαφορετικά από τον κάτοχο των παγίων.

Στον πίνακα ορίζονται οι **συντελεστές απόσβεσης** βάσει κατηγορίας που ανήκει το πάγιο στοιχείο:

Κατηγορία Ενεργητικού Επιχείρησης	Συντελεστής Απόσβεσης ανά φορολογικό έτος (% ανά φορολογικό έτος)
Κτίρια, κατασκευές, εγκαταστάσεις, βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις, μη κτιριακές εγκαταστάσεις, αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης).	4
Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξό-	5

ρυξης.	
Μέσα μαζικής μεταφοράς, περιλαμβανομένων αεροσκαφών, σιδηροδρομικών συρμών, πλοίων και σκαφών.	5
Μηχανήματα και εξοπλισμός, εκτός Η/Υ.	10
Μέσα μεταφοράς ατόμων.	16
Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων.	12
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς απόσβεσης.	10
Εξοπλισμός Η/Υ, περιφερειακός και λογισμικός.	20
Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης.	10

Πίνακας 2.4 Συντελεστές Αποσβέσεων με τον ν.4172/2013

Οι αποσβέσεις διενεργούνται υποχρεωτικά ετησίως και δεν δύνανται να ξεπεράσουν το κόστος κτήσης του παγίου, συμπεριλαμβανομένων όποιων βελτιώσεων ή προσθηκών έχουν διενεργηθεί. **Ο υπολογισμός της απόσβεσης ξεκινάει τον επόμενο μήνα από αυτόν που ξεκινάει η χρήση του παγίου στοιχείου. Η πιο πρόσφατη τροποποίηση των συντελεστών απόσβεσης, καθώς και προσθήκη νέων, έγινε με τον ν.4710/2020.**

v. Όσον αφορά την μέθοδο αποτίμησης ημικατεργασμένων προϊόντων ή αποθεμάτων, πρέπει να διατηρείται η ίδια μέθοδος για τουλάχιστον 4 συνεχή χρόνια μετά την αρχική αποτίμηση του προϊόντος.

vi. Στο ζήτημα των επισφαλών απαιτήσεων έχουμε τις παρακάτω ρυθμίσεις:

- Σχηματίζεται πρόβλεψη επισφαλούς απαίτησης σε ποσοστό 100% για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις που έχουν ξεπεράσει το χρονικό διάστημα των 12 μηνών και η αξία τους είναι μέχρι τα 1.000€.
- Για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις άνω των 12 μηνών και με αξία μεγαλύτερη των 1.000€ έχουμε τα εξής ποσοστά υπολογισμού των προβλέψεων:

Χρόνος υπερημερίας (μήνες)	Προβλέψεις σε ποσοστό %
>12	50
>18	75
>24	100

Πίνακας 2.5 Προβλέψεις για Επισφαλείς Απαιτήσεις με τον ν.4172/2013

Αυτές οι προβλέψεις εκπίπτουν φορολογικά, με την προϋπόθεση ότι από την μεριά της επιχείρησης έχουν προηγηθεί οι αναγκαίες διαδικασίες είσπραξης των απαιτήσεων. Με τον ν.4610/2019 ορίζεται ότι οι τράπεζες, που έχουν καταγεγραμμένες επισφαλείς απαιτήσεις, μπορούν να εκπίπτουν 1% των δανείων που έχουν χορηγήσει σε τρίτους, υπό την προϋπόθεση ότι τα υπολογιζόμενα δάνεια δεν είναι κόκκινο ή δεν έχουν χορηγηθεί στο Δημόσιο.

vii. Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φυσικών προσώπων φορολογούνταν με την αρχική μορφή του ν.4172/2013 με 26% μέχρι 50.000€ εισόδημα και με 33% για άνω των 50.000€. Για φυσικά πρόσωπα που ξεκινούν την επιχείρηση από την 01/01/2013 και το ακαθάριστο εισόδημά τους δεν ξεπερνάει τις 10.000€, ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται κατά 50% για τα πρώτα 3 χρόνια.

Πλέον, σύμφωνα με τις τροποποιήσεις του ν.4387/2016, η φορολόγηση του εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα φυσικών προσώπων γίνεται με τους συντελεστές φορολόγησης μισθωτών και συνταξιούχων.

Τα κέρδη από αγροτική επιχείρηση φορολογούνται με συντελεστή 13%.

Προσαύξηση περιουσίας από παράνομη δραστηριότητα φορολογείται με συντελεστή 33%.

4. Στα άρθρα 30-34 εξετάζουμε εναλλακτικούς τρόπους φορολογίας, δηλαδή τον **υπολογισμό του τεκμαρτού εισοδήματος**. Σε αυτές τις ρυθμίσεις έχουμε τροποποιήσεις σε όλα τα περιουσιακά στοιχεία που είχαν προαναφερθεί στον ν.3842/10.

Στον πίνακα εξετάζουμε τον υπολογισμό της **κύριας κατοικίας**:

Τετραγωνικά μέτρα κύριας κατοικίας	Αξία ανά τετραγωνικό μέτρο σε €
Μέχρι 80	40
81-120	65
121-200	110
201-300	200
300 και άνω	400

Πίνακας 2.6 Αντικειμενική Αξία Κύριας Κατοικίας με τον ν.4172/2013

Για τους **βοηθητικούς χώρους** της κατοικίας ορίζεται η τιμή 40€ το τετραγωνικό μέτρο.

Η τιμή ζώνης από 2.800€ έως 4.999€ το τετραγωνικό μέτρο οδηγεί σε αύξηση της παραπάνω υπολογιζόμενης τιμής κατά 40%. Για τιμή ζώνης από 5.000€ και άνω η αντίστοιχη αύξηση είναι 70%.

Για **μονοκατοικία** έχουμε περαιτέρω αύξηση της αντικειμενικής αξίας κατά 20%.

Για τις **δευτερεύουσες κατοικίες** ο υπολογισμός της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης γίνεται με τους συντελεστές της κύριας, διαιρώντας το τελικό ποσό στο μισό.

Για τα **επιβατικά οχήματα ιδιωτικής χρήσης** οι αντικειμενικές αξίες ορίζονται ως εξής:

Κυβικά εκατοστά	Αξία σε €
Μέχρι 1.200	4.000
1.201-2.000	Προστίθενται 600€ ανά 100κ.ε.
2.001-3.000	Προστίθενται 900€ ανά 100κ.ε.
3.001 και άνω	Προστίθενται 1.200€ ανά 100κ.ε.

Πίνακας 2.7 Αντικειμενική Αξία Επιβατικών Οχημάτων Ι.Χ. με τον ν.4172/2013

Έχουμε, επίσης, μείωση βάσει παλαιότητας κατά 30% για οχήματα με ηλικία 5-10 έτη και 50% για οχήματα με ηλικία 10 έτη και πάνω.

Δεν εφαρμόζεται η ετήσια αντικειμενική δαπάνη σε επιβατικά οχήματα ιδιωτικής χρήσης που εξυπηρετούν άτομα με αναπηρία 67% και άνω.

Αλλαγές στις ετήσιες αντικειμενικές δαπάνες καταγράφονται και σε ιδιωτικά σκάφη, σε αεροσκάφη, σε δίδακτρα ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, σε δαπάνες για οικιακούς βοηθούς κ.λπ.

Κινητά αντικείμενα μεγάλης αξίας συνεχίζουν να θεωρούνται, όπως στον προηγούμενο Κ.Φ.Ε. αυτά με αξία άνω των 10.000€.

Όταν υπολογιστεί η ετήσια αντικειμενική δαπάνη της περιουσίας και των δαπανών του φορολογουμένου, αφαιρούνται από το συνολικό του εισόδημα για να φανεί αν υπάρχει κάποια διαφορά. Αν τα τεκμήρια υπερτερούν το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου, τότε αυτός θα πρέπει να είναι σε θέση να μπορεί να αποδείξει με επίσημα έγγραφα ότι αυτή η διαφορά προκύπτει από νόμιμες διαδικασίες. Στη συνέχεια η διαφορά αυτή φορολογείται με τους προαναφερθέντες συντελεστές, αφού προσδιοριστεί αν η πλειοψηφία του εισοδήματος του φορολογουμένου προέρχεται από μισθωτή εργασία ή από επιχειρηματική δραστηριότητα.

5. Στα άρθρα 35-40 εξετάζουμε τον τρόπο που φορολογούνται τα **εισοδήματα που αποκτούνται σε κεφαλαιακή μορφή**.

Ως εισόδημα από κεφάλαιο είναι το εισόδημα που αποκτάται με την μορφή **μερισμάτων, τόκων, δικαιωμάτων και κερδών από ακίνητη περιουσία**.

Τα μερίσματα που αποκτούν φυσικά πρόσωπα απαλλάσσονται από φορολογία εισοδήματος, αν έχουν ήδη υποστεί παρακράτηση φόρου. Το ίδιο ισχύει και για τα δικαιώματα «royalties». Αν δεν ισχύει αυτή η περίπτωση, τότε έχουμε φορολόγηση 10% και 20% αντίστοιχα.

Από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων απαλλάσσονται οι τόκοι που αποκτώνται μέσω ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου και του Ε.Τ.Χ.Σ. Αν δεν ισχύει αυτή η πιθανότητα τότε έχουμε φορολόγηση με συντελεστή 15%.

Στην περίπτωση του εισοδήματος από εκμίσθωση ακίνητης περιουσίας, οι συντελεστές ορίζονται ως εξής:

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία σε €	Συντελεστής %
Μέχρι 12.000	11%
12.000,01 και άνω	33%

Πίνακας 2.8 Φορολογική Κλίμακα Εκμίσθωσης Ακίνητης Περιουσίας με τον ν.4172/2013

Το 2016, με τον ν.4387/2016, η φορολόγηση του εισοδήματος από ακίνητη περιουσία τροποποιήθηκε ως εξής:

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία σε €	Συντελεστής %
0 – 12.000	15%
12.001 – 35.000	35%
35.001 και άνω	45%

Πίνακας 2.9 Φορολογική Κλίμακα Εκμίσθωσης Ακίνητης Περιουσίας με τον ν.4387/2016

Πλέον, και σύμφωνα με τον ν.4646/2019 αυτοί οι συντελεστές φορολόγησης ισχύουν.

Από την φορολογία εισοδήματος ακίνητης περιουσίας εκπίπτουν κατά 5% δαπάνες επισκευών και αντιπλημμυρικών έργων που πραγματοποιεί ο εκμισθωτής. Επίσης, με μία προσθήκη με τον ν.4649/2019 εκπίπτουν από την φορολογία εισοδήματος δαπάνες που σχετίζονται με ενεργειακές αναβαθμίσεις σε ακίνητα.

Αν το ακίνητο ιδιοχρησιμοποιείται τότε υπολογίζεται ένα εισόδημα σε «είδος» με συντελεστή φορολόγησης 3%.

6. Τα άρθρα 41-43 αφορούν το εισόδημα που προκύπτει από την **υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου**, που στην προκειμένη περίπτωση αφορά μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας και μεταβίβαση τίτλων, όπως μετοχών, μεριδίων, ομολόγων και παραγώγων, **μεταξύ φυσικών προσώπων**.

Ως υπεραξία ορίζεται η διαφορά μεταξύ της τιμής αγοράς, με την οποία αποκτήθηκε ένα ακίνητο ή ένας τίτλος από τον φορολογούμενο, και της τιμής πώλησης σε άλλο φυσικό πρόσωπο.

Αν, ωστόσο, δεν υπάρχει κατά τη συγκεκριμένη συναλλαγή υπεραξία, αλλά αντιθέτως, καταγράφεται ζημία, τότε έχουμε συμψηφισμό της με μελλοντικές υπεραξίες που δύνανται να προκύψουν.

Το εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης φορολογείται με 15%.

7. Τα άρθρα 44-58 αφορούν την **φορολογία νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων**.

i. Από την φορολόγηση απαλλάσσονται δημόσιοι φορείς και δημόσιες επιχειρήσεις, οι διεθνείς οργανισμοί, η ΤτΕ και οι εταιρείες επενδύσεων χαρτοφυλακίου.

ii. Τα ενδοομιλικά μερίσματα απαλλάσσονται από φορολόγηση εφόσον η επιχείρηση που τα λαμβάνει ικανοποιεί τις εξής προϋποθέσεις:

- Κατέχει τουλάχιστον 10% ποσοστό συμμετοχής στην εταιρεία που διανείμει τα μερίσματα.
- Πρέπει να έχει υπό την κατοχή της αυτό το ποσοστό τουλάχιστον για 24 μήνες.
- Το νομικό πρόσωπο από το οποίο λαμβάνει τα μερίσματα να μην έχει έδρα σε κράτος μη συνεργάσιμο.

iii. Σύμφωνα με τους κανόνες της υποκεφαλαιοδότησης, όπως αναγράφονται στο άρθρο 49, οι δαπάνες που σχετίζονται με χρεωστικούς τόκους δεν εκπίπτουν από την φορολόγηση της επιχείρησης στο ποσό τους που ξεπερνάει το 25% του EBITDA της επιχείρησης. Εξαιρούνται από αυτόν τον κανόνα οι επιχειρήσεις που δεν είναι μέλη ενός ομίλου και οι καθαρές ετήσιες δαπάνες τόκων δεν ξεπερνούν το 1.000.000€.

Το συγκεκριμένο άρθρο τροποποιήθηκε με τον ν.4607/2019, ανεβάζοντας το ποσοστό του υπερβαίνοντος κόστους δανεισμού στο 30%.

iv. Με τον ν.4172/2013 ορίζονται και η «Αρχή των Ίσων Αποστάσεων», σύμφωνα με την οποία οι συναλλαγές που γίνονται μεταξύ μη συνδεδεμένων νομικών προσώπων ή οντοτήτων πρέπει να έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά μεταξύ συνδεδεμένων, τουτέστιν δεν

επιτρέπεται μία επιχείρηση να πουλάει ακριβότερα ένα προϊόν σε ένα τρίτο πρόσωπο, από όσο θα το πούλαγε σε μία συνδεδεμένη σε αυτή εταιρία.

ν. Στην περίπτωση που γίνεται ανταλλαγή στοιχείων του ενεργητικού μια επιχείρησης αντί των μετοχών μίας άλλης, δεν έχουμε φορολόγηση υπεραξίας μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων. Πρέπει, ωστόσο, οι λήπτρια επιχείρηση των στοιχείων του ενεργητικού να τα αποσβένει και να τα αποτιμά όπως θα έκανε η αρχική κάτοχός τους. Αυτές οι διατάξεις ισχύουν για φορολογικούς κατοίκους της Ελλάδας ή της Ε.Ε.

Στην περίπτωση συγχώνευσης επιχειρήσεων, δεν έχουμε φορολόγηση υπεραξίας μεταβίβασης κεφαλαίου. Η λήπτρια επιχείρηση μπορεί να διατηρήσει τα αποθεματικά, να κάνει μεταφορά ζημιών σε επόμενες χρήσεις, να διενεργήσει αποσβέσεις των αποκτηθέντων παγίων και να διαχειριστεί υποχρεώσεις της εισχωρούσας εταιρίας, σαν να μην είχε πραγματοποιηθεί η συγχώνευση.

Αυτές οι διατάξεις γίνονται για να διευκολυνθούν οι επιχειρήσεις στις μεταξύ τους συναλλαγές, δίχως να επιβαρύνονται με επιπλέον φορολόγηση. Αν, όμως, μετά από έλεγχο φανεί ότι πραγματοποιήθηκε χρήση των διατάξεων του νόμου με σκοπό την φοροδιαφυγή ή την φοροαποφυγή, τότε παύουν να υφίσταται αυτές οι ευνοϊκές ρυθμίσεις.

vi. Ο συντελεστής φορολόγησης νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων με τον ν.4646/2019 είναι 24%, εξαιρώντας τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, που φορολογούνται με 13% και τις τράπεζες, που φορολογούνται με 29%. Στην αρχική μορφή του ν.4172/2013 ο συντελεστής ήταν 26%, ενώ την επόμενη 5ετία άλλαξε συνολικά 5 φορές.

8. Τα άρθρα 59-64 αφορούν τις αλλαγές στην **παρακράτηση φόρου**. Οι πληρωμές που υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου είναι τα μερίσματα, οι τόκοι, τα δικαιώματα, οι αμοιβές για τεχνικές υπηρεσίες, οι ασφαλιστικές πληρωμές, όπως είναι η καταβολή συντάξεων, και η υπεραξία από μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας.

Η παρακράτηση φόρου είναι υποχρεωτική για φυσικά και νομικά πρόσωπα, που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα και προβαίνουν στις προαναφερθείσες πληρωμές.

Οι συντελεστές παρακράτησης φόρου είναι 10% για μερίσματα, 15% για τόκους και 20% για δικαιώματα και για αμοιβές τεχνικών υπηρεσιών. Όσον αφορά την καταβολή συντάξεων, αν αυτή γίνεται εφάπαξ με αξία μέχρι 40.000€ ο συντελεστής παρακράτησης είναι 10%, ενώ αν ξεπερνάει τις 40.000€ είναι 20%. Αν, από την άλλη, καταβάλλεται περιοδικά, τότε ο συντελεστής είναι 15%. Η υπεραξία που αποκτάται από μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας παρακρατείται με συντελεστή 15%.

9. Στο πέμπτο μέρος του ν.4172/2013, που αποτελείται από τα άρθρα 65-66, γίνεται προσπάθεια να παταχθεί η φοροδιαφυγή. Στον προηγούμενο Κ.Φ.Ε. που εξετάσαμε είχε δοθεί έμφαση στην εισαγωγή ηλεκτρονικών μεθόδων, με σκοπό τον καλύτερο έλεγχο των στοιχείων και των συναλλαγών φυσικών και νομικών προσώπων. Σε αυτόν το νόμο ορίζεται μία λίστα με κράτη που δεν έχουν συνεργασία με την Ελλάδα ως προς το φορολογικό καθεστώς τους. Αυτά τα μη-συνεργάσιμα κράτη έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

- Δεν έχουν συνάψει με την Ελλάδα σύμβαση διοικητικής συνδρομής στον φορολογικό τομέα.
- Δεν έχουν συνάψει αυτήν την σύμβαση με τουλάχιστον άλλα 12 κράτη.

Τα **μη συνεργάσιμα κράτη** ορίζονται για το 2014 με τον *ΦΕΚ Β' 570/07-03-2014*, θα παραθέσουμε, όμως, αυτά που ορίστηκαν πιο πρόσφατα για το **2019**, τα οποία είναι τα εξής: Άγιος Μαρτίνος, Ανγκουίλα, Βανουάτου, Βασίλειο του Λεσότο, Γκαμπόν, Γκάνα, Γουατεμάλα, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Ισημερινός, Κένυα, Κουρακάο, Καζαχστάν, Αντίγκουα και Μπαρμπούντα, Δομινικανή Δημοκρατία, Ελ Σαλβαδόρ, Μπρουνέι, Ντομίνικα και Τζαμάικα.

Τέλος, στον ν.4172/2013 περιλαμβάνονται και νέες διατάξεις όσον αφορά τους τρόπους δήλωσης και πληρωμής της φορολογίας εισοδήματος, περικοπές σε θέσεις εργασίας μέσω κατάργησης ειδικοτήτων στον τομέα της παιδείας, ρυθμίσεις για τα ιατρικά επαγγέλματα και για τον χώρο των ιπποδρομιών, περιβαλλοντικούς κανόνες, ζητήματα κοινωνικής ασφάλισης και κατώτατου μισθού κ.α.

2.3.4) Ν.4128/2013 *«Κύρωση της από 18 Δεκεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας» και άλλες διατάξεις.»*

Με τον νόμο αυτό κυρώνεται η Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου με τίτλο «Κατεπείγουσες Ρυθμίσεις για την Οικονομική Ανάπτυξη της Χώρας». Αυτή η πράξη είχε συνταχθεί από τον Δεκέμβριο του 2012 και αφορούσε την απλοποίηση του προγράμματος οικονομικής ενίσχυσης ΕΣΠΑ, με σκοπό την ενδυνάμωση την οικονομίας της χώρας.^[13]

Αρχικά, ο νόμος καταγράφει την Πράξη, όπως αυτή είχε συνταχθεί το 2012. Πιο συγκεκριμένα, γίνονται ελάχιστες τροποποιήσεις στον ν.3614/2007, στον οποίο περιγράφονται οι διαδικασίες ένταξης στους διαγωνισμούς ΕΣΠΑ. Για την γρηγορότερη και

αποτελεσματικότερη παροχή των οικονομικών ενισχύσεων του ΕΣΠΑ, η δικαιοδοσία δεν εμπίπτει μόνο στον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης αλλά και σε φορείς που εντάσσονται στα πλαίσια του υπουργείου, ενώ αν είναι απαραίτητη η μετακίνηση δημοσίων υπαλλήλων για την πραγματοποίηση των απαιτούμενων διοικητικών διαδικασιών, πλέον δεν καθίσταται απαραίτητη η έγκριση ειδικής επιτροπής.

Ως βασικός φορέας για την διαχείριση των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ ορίζεται η Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων (ΜΟΔ Α.Ε.).

Το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης θα υπολογίζει στον προϋπολογισμό του τις ενισχύσεις που προβλέπονται για τις περιφέρειες και θα τις κατανέμει στους φορείς που θα πραγματοποιήσουν τα έργα που αντιστοιχούν στις παροχές μέσω του ΠΔΕ (Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων Περιφερειακού Επιπέδου) και της ΜΟΔ Α.Ε.. Επίσης, θα γίνεται έλεγχος στους φορείς που θα λαμβάνουν τις ενισχύσεις μέσω ειδικής επιτροπής που συστήνεται αποκλειστικά για αυτόν το σκοπό.

Ουσιαστικά, ο νόμος αυτός δεν αλλάζει ουσιαστικά το περιεχόμενο του ν.3614/2007, αλλά κυρώνεται με σκοπό την άμεση χρηματοδότηση των περιφερειών, ώστε να προχωρήσουν στην κατασκευή δημοσίων έργων, που θα συμβάλλουν στην οικονομική ενίσχυση της χώρας.

2.3.5) Ν.4174/2013 «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις.»

Το πρώτο μέρος του ν.4174/2013 αφορά τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ή αλλιώς Κώδικα και περιλαμβάνει τα άρθρα 1-67.^[15]

Ο Κώδικας ορίζει τον τρόπο που εισπράττονται τα δημόσια έσοδα του κράτους, τα οποία είναι ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος προστιθέμενης αξίας, ο φόρος κατοχής ακίνητης περιουσίας ή αλλιώς Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.) καθώς και κάθε άλλος φόρος ή χρηματική ποινή που πρέπει να αποδοθεί στο κράτος.

Ο Κώδικας περιγράφει τους τρόπους που ενημερώνονται φυσικά ή νομικά πρόσωπα για τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, ήτοι ηλεκτρονικά ή εγγράφως με συστημένη επιστολή. Στην περίπτωση που ο φορολογούμενος δεν κατοικεί στην Ελλάδα οφείλει να ορίσει έναν φορολογικό εκπρόσωπο.

Κάθε πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, που είναι υπόχρεος φόρου οφείλει να εγγραφεί στο φορολογικό μητρώο. Σύμφωνα με τον ν.4512/2018 και τον ν.4549/2018, αν κάποιο πρόσωπο τα τελευταία 5 χρόνια από την ημερομηνία αίτησης εγγραφής στο μητρώο είναι συνδεδεμένο με κάποιο άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χαρακτηρίζεται φορολογικά αφερέγγυο, τότε η Φορολογική Διοίκηση δύναται να απαιτήσει από αυτό το πρόσωπο χρηματική εγγύηση.

Συνδεδεμένο πρόσωπο ορίζεται ως πρώην διοικητικό μέλος ή μέτοχος του αφερέγγυου προσώπου. Το ζήτημα της αφερεγγυότητας δεν αναλυόταν στον αρχικό Κ.Φ.Δ., όπως ψηφίστηκε το 2013.

Αν υπάρξει κάποια αλλαγή στα δεδομένα της αρχικής εγγραφής ενός φυσικού ή νομικού προσώπου στο μητρώο, τότε αυτή πρέπει να δηλωθεί μέσα σε 10 ημέρες από την πραγματοποίηση της μεταβολής. Με τον **ν.4512/2018** η προθεσμία αυτή γίνεται 30 ημέρες. Το ίδιο ισχύει και για την περίπτωση παύσης εργασιών μίας επιχείρησης.

Ο Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.) είναι το μέσο με το οποίο ενημερώνεται ο φορολογούμενος για τις υποχρεώσεις του. Γίνεται να δοθεί Α.Φ.Μ. και σε πρόσωπο που δεν αποτελεί φορολογούμενο Ελλάδας, αν έχει συναλλαγές με ελληνικές επιχειρήσεις ή το ελληνικό δημόσιο. Επίσης, με τις τελευταίες τροποποιήσεις αυτού του άρθρου προβλέπεται η πιθανότητα κατάργησης του Α.Φ.Μ. κάποιου φυσικού ή νομικού προσώπου, αν αυτός σταθεί αφερέγγυος στις φορολογικές του υποχρεώσεις. Επίσης, αν στο παρελθόν υπήρξε συνδεδεμένος με πρόσωπα που είχαν αμελήσει τις φορολογικές τους πληρωμές, τότε υποχρεούται αυτό το πρόσωπο να πληρώσει χρηματική εγγύηση ύψους τουλάχιστον 15.000€, αν επιθυμεί να αποκτήσει Α.Φ.Μ. Ωστόσο, δεν προβλέπεται κατάργηση Α.Φ.Μ. στην περίπτωση κήρυξης πτώχευσης ή παύσης εργασιών.

Αποδεικτικό φορολογικής ενημερότητας χορηγείται σε φορολογούμενους που δεν έχουν χρέη προς την εφορία ή άλλον δημόσιο φορέα. Αν, ωστόσο, έχει γίνει διακανονισμός των ληξιπρόθεσμων οφειλών του φορολογουμένου και ο ίδιος έχει υπάρξει τυπικός με τις οφειλές του, τότε μπορεί να δοθεί αποδεικτικό ενημερότητας περιορισμένης, όμως, ισχύος.

Όσον αφορά τα λογιστικά βιβλία που τηρεί κάποιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ορίζεται ότι πρέπει τα δεδομένα που καταγράφονται σε αυτά να είναι αξιόπιστα. Τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία, καθώς και οι φορολογικοί μηχανισμοί, όπως προστέθηκε αργότερα με τον **ν.4337/2015**, πρέπει να φυλάσσονται από την επιχείρηση τουλάχιστον για 5 έτη.

Τα δεδομένα που ζητάει η φορολογική αρχή από τους φορολογουμένους πρέπει να παρέχονται σε τουλάχιστον 5 μέρες, εκτός αν ο φορολογούμενος είναι σε θέση να αποδείξει ότι η καθυστέρηση οφείλεται σε λάθη κάποιου δημόσιου φορέα. Επίσης, με την προσθήκη του άρθρου 15α του **ν.4646/2019** ορίζεται ότι τα βιβλία και τα στοιχεία της μια επιχείρηση οφείλει να τα καταθέτει ηλεκτρονικά στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ).

Η υποβολή φορολογικής δήλωσης αν γίνει εκπρόθεσμα έχει έκπτωση 60% στο πρόστιμο, υπό την προϋπόθεση ότι θα γίνει εντός 30 ημερών από την λήξη της αρχικής

προθεσμίας. Η τροποποιητική δήλωση, αν γίνει εμπρόθεσμα, απλά αντικαθιστά την αρχική δίχως να υπάρχει κάποια χρηματική επιβάρυνση.

Στα ζητήματα των συνδεδεμένων προσώπων και των ομίλων ο ν.4174/2013 αναφέρει την αρχή των ίσων αποστάσεων, δηλαδή το να μην διαφοροποιούνται οι τιμές συναλλαγών που θα πραγματοποιούσε ένα συνδεδεμένο πρόσωπο με ένα άλλο από τις αντίστοιχες που θα πραγματοποιούσε με ένα τρίτο πρόσωπο. Επίσης, τα συνδεδεμένα πρόσωπα οφείλουν να τηρούν Φάκελο Τεκμηρίωσης, που θα περιλαμβάνει τις συναλλαγές και τις μεταφορές λειτουργιών μεταξύ ενδοομιλικών επιχειρήσεων, με εξαίρεση:

- a. Να ανέρχονται οι παραπάνω συναλλαγές μέχρι 100.000€ ετησίως, με τον κύκλο εργασιών του ομίλου να είναι λιγότερο από 5.000.000€ μέσα στην χρήση.
- b. Να ανέρχονται οι παραπάνω συναλλαγές μέχρι 200.000€ ετησίως, με τον κύκλο εργασιών του ομίλου να υπερβαίνει τα 5.000.000€ μέσα στην χρήση.

Το 8^ο κεφάλαιο του ν.4174/2013 δίνει ορισμούς για διάφορες πράξεις προσδιορισμού φόρου που δύνανται να προκύψουν:

- a. Άμεσος προσδιορισμός φόρου, που είναι ο φόρος που προκύπτει απευθείας με την υποβολή της φορολογικής δήλωσης.
- b. Διοικητικός προσδιορισμός φόρου, που προκύπτει όταν η φορολογική αρχή καλείται να λάβει υπόψη της στοιχεία που προσκόμισε ο φορολογούμενος.
- c. Εκτιμώμενος προσδιορισμός φόρου, ο οποίος προκύπτει όταν ο φορολογούμενος δεν υπέβαλλε φορολογική δήλωση, με αποτέλεσμα η εφορία να υπολογίζει τον φόρο βάσει των δεδομένων που έχει για το συγκεκριμένο πρόσωπο.
- d. Διορθωτικός προσδιορισμός φόρου, ο οποίος διορθώνει έναν προηγούμενο φόρο, που κρίθηκε ότι υπολογίστηκε λανθασμένα.
- e. Προληπτικός προσδιορισμός φόρου, ο οποίος πραγματοποιείται πριν την ημερομηνία υποβολής της φορολογικής δήλωσης, αν υπάρχουν ενδείξεις ότι ο φορολογούμενος θα αθετήσει τις φορολογικές του υποχρεώσεις.

Ο ν.4174/2013, εκτός από τις υποχρεώσεις των φορολογουμένων, ορίζει και τους κανόνες και τις μεθόδους είσπραξης των φόρων από την φορολογική αρχή, ενώ παράλληλα προβλέπονται και οι προϋποθέσεις για την χορήγηση επιστροφών, μετά τον υπολογισμό του φορολογικού αποτελέσματος.

2.3.6) Ν.4224/2013 *«Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο Αξιοποίησης Περιουσίας του Δημοσίου και άλλες επείγουσες διατάξεις.»*^[15]

Με τον νόμο αυτό συστήνεται το **Κοινοβουλευτικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους**, σκοπός του οποίου είναι να βρει επίλυση σε διάφορα προβλήματα που προκύπτουν από χρέη φυσικών και νομικών προσώπων. Πιο συγκεκριμένα:

1. Εκδίδεται ο Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών, σύμφωνα με τον οποίο οι τράπεζες θα είναι σε θέση να αξιολογούν τον κίνδυνο και την δυνατότητα αποπληρωμής δανείων, που έχει συνάψει με ιδιώτες, με σκοπό την παροχή λύσεων σε κόκκινα δάνεια.
2. Ο Συνήγορος του Καταναλωτή θα διενεργεί το ρόλο του διαμεσολαβητή μεταξύ τραπεζών και ιδιωτών, με σκοπό την ρύθμιση μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Επίσης, στον νόμο αυτό ανακοινώνεται η **αναστολή πλειστηριασμών πρώτης κατοικίας**, υπό την προϋπόθεση ότι:

1. Η αντικειμενική αξία του ακινήτου δεν ξεπερνάει τις 200.000€.
2. Το οικογενειακό εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των ασφαλιστικών εισφορών και του φόρου εισοδήματος είναι ίσο ή λιγότερο από 35.000€.
3. Το σύνολο της κινητής και ακίνητης περιουσίας δεν ξεπερνάει τις 250.000€, με τις καταθέσεις σε εγχώριους ή εξωτερικού λογαριασμούς είναι μικρότερες των 15.000€.
4. Τα χρέη που εξετάζουμε να μην προήλθαν από παράνομες δραστηριότητες ή να μην σχετίζονται με χρέη προς δημόσιες υπηρεσίες.

Οφειλέτες που έχουν ενταχθεί στην συγκεκριμένη ρύθμιση οφείλουν να καταβάλλουν μηνιαίως το 10% του καθαρού εισοδήματός τους προς τον δανειστή τους, αν έχουν ετήσιο εισόδημα μέχρι και 15.000€, ενώ για το ποσό που υπερβαίνει τις 15.000€ υπολογίζεται μία επιπλέον πληρωμή της τάξεως του 20% που αντιστοιχεί στο υπερβάλλον εισόδημα.

Ο παρών νόμος ιδρύει το «**Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο**», το οποίο θα έχει τις εξής αρμοδιότητες:

1. Να χρηματοδοτεί μικρομεσαίες επιχειρήσεις με δάνεια και χρηματοπιστωτικά μέσα.
2. Να χρηματοδοτεί έργα υποδομής.
3. Να συμμετέχει σε κεφάλαια επενδυτικών συμμετοχών.

Η έδρα του «Ελληνικού Επενδυτικού Ταμείου» είναι το Λουξεμβούργο και σε αυτό συμμετέχουν το Ελληνικό Δημόσιο μαζί με άλλα επενδυτικά κεφάλαια, απαγορεύεται όμως η συμμετοχή του Ε.Τ.Χ.Σ.

Να σημειωθεί ότι από την ίδρυσή του το «Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο» έχει παραμείνει ανενεργό.^[16]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 27/01/2015 – 08/07/2019

3.1) Εισαγωγή

Η περίοδος 2015-2019 είναι η περίοδος που τέθηκε σε εφαρμογή το τρίτο και τελευταίο μνημόνιο για την έξοδο της Ελλάδας από την οικονομική κρίση. Η συγκεκριμένη σύμβαση συνοδεύτηκε από δέσμευση για διαρθρωτικές αλλαγές στο ασφαλιστικό σύστημα της Ελλάδας, το οποίο η οικονομική κρίση βρήκε βυθισμένο στα χρέη, και στην φορολογία εισοδήματος, με σκοπό την αύξηση των κρατικών εσόδων. Η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίζεται, επίσης, από αλλαγές σε εργασιακά και από προσπάθεια στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας.

3.2) Ιστορικό Πλαίσιο

Οι πρώτοι μήνες αυτής της περιόδου χαρακτηρίστηκαν από μεγάλη αστάθεια και αβεβαιότητα στον πολιτικό χώρο, η οποία επηρέασε και τον τομέα της οικονομίας. Η νέα κυβέρνηση επιχείρησε να αποφύγει την σύναψη μιας τρίτης σύμβασης με τους δανειστές της χώρας μέσα από συνεχείς συνομιλίες και διαπραγματεύσεις.

Σημαντικά πολιτικά γεγονότα σε αυτούς τους πρώτους μήνες ήταν η προκήρυξη δημοψηφίσματος, για την αποδοχή ή απόρριψη του νέου μνημονίου, το οποίο διενεργήθηκε στις 5 Ιουλίου 2015, καθώς και η προκήρυξη νέου γύρου βουλευτικών εκλογών, οι οποίες διενεργήθηκαν στις 20 Σεπτεμβρίου 2015. Μετά την επανεκλογή της ίδιας κυβέρνησης, η οποία ήταν συνεργασίας καθώς δεν υπήρξε αυτοδυναμία, η σύμβαση υπογράφηκε μεταξύ των δύο μερών και ακολούθησε μία τετραετία, που χαρακτηρίστηκε από ταραχές στο εσωτερικό της κυβέρνησης. Χαρακτηριστικά της αστάθειας ήταν οι δύο ανασχηματισμοί, καθώς και η κριτική που δέχθηκαν οι πολιτικοί ηγέτες για την υπογραφή της «Συμφωνίας των Πρεσπών».

Όσον αφορά τον τομέα της οικονομίας, η συγκεκριμένη περίοδος χαρακτηρίστηκε από έντονη αύξηση της φορολογίας εισοδήματος, για την οποία η κυβέρνηση δέχτηκε έντονη κριτική από τα Μέσα και την Αντιπολίτευση. Επίσης, ψηφίστηκαν μειώσεις σε νέες συντάξεις, αύξηση ασφαλιστικών εισφορών και περικοπές σε επικουρικές συντάξεις και εφάπαξ.

Στον αντίποδα, η κυβέρνηση επιχείρησε να αυξήσει τα δημόσια έσοδα δίνοντας κίνητρα σε ληξιπρόθεσμους οφειλέτες να αποπληρώσουν τις εισφορές τους μέσω της ένταξής τους σε ρυθμίσεις. Οι ρυθμίσεις αυτές προέβλεπαν την μερική ή ολική διαγραφή

προσαυξήσεων και προστίμων, που είχαν επιβληθεί σε εκπρόθεσμες οφειλές. Επίσης, έγινε προσπάθεια να στηριχθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα, μέσω της ανάθεσης των ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων σε Εταιρίες Διαχείρισης.^[17]

Τέλος, πολύ σημαντική ήταν η αλλαγή στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας, με κατάργηση των επιμέρους ασφαλιστικών ταμείων και την δημιουργία ενός Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ε.Φ.Κ.Α.).^[18]

3.3) Φορολογικές Μεταρρυθμίσεις

3.3.1) Ν.4321/2015 «Ρυθμίσεις για την επανεκκίνηση της οικονομίας.»

Στον παρόντα νόμο έχουμε τροποποιήσεις και μεταρρυθμίσεις σε δύο ζητήματα, στις ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές και σε διάφορα ασφαλιστικά θέματα.^[19]

Το πρώτο κεφάλαιο, που αποτελείται από τα άρθρα 1-27, σημειώνει αλλαγές στις ρυθμίσεις των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς την φορολογική αρχή. Ουσιαστικά, δίνονται κίνητρα στους φορολογούμενους να αποπληρώσουν τυχόν χρέη που έχουν προς την εφορία. Πιο συγκεκριμένα:

1. Οφειλές που μέχρι και τη 1^η Μαρτίου 2015 έχουν καταχωρηθεί ως ληξιπρόθεσμες και υπάγονται σε ρύθμιση, μπορούν να απαλλαγούν από τους τόκους με τους οποίους έχουν επιβαρυνθεί σύμφωνα με τον **ν.4174/2013** ως εξής:
  - Με εφάπαξ πληρωμή του χρωστούμενου φόρου γίνεται 100% απαλλαγή από τους αντίστοιχους τόκους που επιβάρυναν το αρχικό ποσό.
  - Με ρύθμιση 2-5 μηνιαίων δόσεων έχουμε απαλλαγή 90%.
  - Με 6-10 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 80%.
  - Με 11-20 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 75%.
  - Με 21-30 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 70%.
  - Με 31-40 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 65%.
  - Με 41-50 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 60%.
  - Με 51-60 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 55%.
  - Με 61-70 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 50%.
  - Με 71-80 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 45%.
  - Με 81-90 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 40%.
  - Με 91-100 μηνιαίες δόσεις έχουμε απαλλαγή 30%.
2. Η ελάχιστη αξία μιας δόσης είναι 20€.

3. Ληξιπρόθεσμες οφειλές μέχρι και 5.000€ δεν επιβαρύνονται με τόκους. Στη συνέχεια, με τροποποίηση από τον ν.4342/2015, αυτή η ρύθμιση ισχύει υπό τις εξής προϋποθέσεις:
- Ο φορολογούμενος είναι φυσικό πρόσωπο.
  - Η αξία της περιουσίας του σύμφωνα με τον ΕΝ.Φ.Ι.Α. δεν ξεπερνάει τις 150.000€.
  - Η οφειλή υπερβαίνει το 50% του ετήσιου δηλωθέντος εισοδήματος του φορολογούμενου.
- Καθυστέρηση πληρωμής μιας δόσης συνεπάγεται με επιβάρυνση 0,25% της αξίας της.
4. Οφειλές που τελούν σε αναστολή μπορούν να υπαχθούν κανονικά σε αυτήν την ρύθμιση, ενώ οφειλές που σχετίζονται με εκκρεμή δικαστική προσφυγή, ανεξαρτήτως της ημερομηνίας που έχει τεθεί για την ρύθμιση των οφειλών αυτών, δύναται να υπαχθούν σε ρύθμιση αν ο φορολογούμενος διακόψει της δικαστική διαδικασία.
5. Η ρύθμιση διακόπτεται στις εξής περιπτώσεις:
- Αν δεν αποπληρωθούν 2 συνεχόμενες δόσεις κατά τη διάρκεια του πρώτου οκταμήνου της ρύθμισης.
  - Αν δεν αποπληρωθούν 3 συνεχόμενες δόσεις μετά το πρώτο οκτάμηνο της ρύθμισης.
  - Αν δεν αποπληρωθούν οι 3 τελευταίες δόσεις της ρύθμισης.
  - Αν δεν υποβληθεί η δήλωση φορολογίας εισοδήματος εντός 3 μηνών από την λήξη της προθεσμίας υποβολής της.
  - Αν δεν γίνεται εξόφληση των νέων οφειλών του φορολογούμενου.
  - Αν έχουν κατατεθεί εσφαλμένα πιστοποιητικά, για την υπαγωγή στη ρύθμιση.
6. Αν στο ενδιάμεσο της ρύθμισης γίνει εφάπαξ αποπληρωμή των εναπομεινάντων δόσεων, τότε γίνεται απαλλαγή από τις φορολογικές επιβαρύνσεις όλων των υπόλοιπων δόσεων σε ποσοστό που αντιστοιχεί στον αριθμό τους.
7. Η συμμόρφωση με τις διαδικασίες της ρύθμισης συνεπάγεται τα εξής προνόμια και ευεργετήματα:

- Χορηγείται αποδεικτικό φορολογικής ενημερότητας, το οποίο σύμφωνα με τον Κ.Φ.Δ. δεν δίνεται σε πρόσωπα με ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το Δημόσιο.
- Δεν προβλέπονται ποινές φυλάκισης.
- Αναστέλλονται οι κατασχέσεις ακινήτων, με εξαίρεση από αυτές που γίνονται από τρίτους φορείς εκτός φορολογικής αρχής.
- Αναστέλλεται η διακοπή λειτουργίας της επιχείρησης του φορολογουμένου.
- Η κατασχέσεις που έγιναν από χέρια τρίτων δύνανται να αναστραφούν αν γίνει εξόφληση τουλάχιστον του 25% της ρυθμιζόμενης οφειλής. Επίσης, η φορολογική αρχή μπορεί να εξετάσει αιτήματα περαιτέρω περιορισμού κατασχέσεων.

8. Για φορολογούμενους που έχουν χρέη στην εφορία ποσού άνω των 50.000€ υπόκεινται σε ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 1 έτους, ενώ για τα πρόσωπα που το χρέος τους υπερβαίνει τις 150.000€ η ποινή φυλάκισης προβλέπεται το λιγότερα στα 3 έτη.

Στα άρθρα 21-27 έχουμε γενικές τροποποιήσεις διατάξεων άλλων νόμων. Αξίζει να αναφέρουμε την αλλαγή στον ν.4172/2013 σχετικά με τις μη εκπιπόμενες δαπάνες. Αναφέρεται ότι δαπάνες ψυχαγωγίας και σίτισης που πραγματοποιούνται με πληρωμές προς εταιρίες που ανήκουν σε μη συνεργάσιμα κράτη, δεν εκπίπτουν στο σύνολό τους.

Το δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος νόμου εξετάζει τις ρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν γύρω από ασφαλιστικά θέματα και χρέη φορολογουμένων προς ασφαλιστικούς φορείς. Πιο συγκεκριμένα:

1. Οι οφειλές προς ασφαλιστικούς φορείς που καταχωρήθηκαν ως ληξιπρόθεσμες μέχρι και την 2^α Μαρτίου 2015 υπάγονται σε ρύθμιση.
2. Φυσικά πρόσωπα με επιχειρηματική δραστηριότητα, που είχαν κλείσει την επιχείρησή τους, λόγω ασφαλιστικών και λοιπών χρεών, και έχουν μηδενικό εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα μέσα στο 2014, παύουν να διώκονται ποινικά και μεταφέρουν την οφειλή τους στον νέο ασφαλιστικό φορέα τους.
3. Η ρύθμιση μπορεί να γίνει μέχρι και 100 μηνιαίες δόσεις.

4. Για να πραγματοποιηθεί η ρύθμιση οφείλει ο φορολογούμενος να είναι τυπικός με τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις του από την 1^η Μαρτίου 2015 και έπειτα.
5. Οφειλές μέχρι και 5.000€ δεν επιβαρύνονται με πρόστιμα. Όσες ξεπερνούν αυτό το ποσό τοκίζονται με 0,25% μηνιαίως.
6. Κατά την διαδικασία της ρύθμισης γίνονται οι εξής εκπτώσεις:
  - a. Με εφάπαξ καταβολή οφειλής έχουμε έκπτωση 100% επί των προσαυξήσεων.
  - b. Μέχρι και 36 δόσεις έχουμε έκπτωση 80%.
  - c. Από 37-50 δόσεις έχουμε έκπτωση 70%.
  - d. Από 51-72 δόσεις έχουμε έκπτωση 60%.
  - e. Από 73-100 δόσεις έχουμε έκπτωση 50%.
7. Απώλεια της ρύθμισης γίνεται αν καθυστερήσει η αποπληρωμή παραπάνω από μίας δόσης σε κάθε 12μηνο της ρύθμισης, καθώς και αν δεν είναι συνεπής στις τρέχουσες ασφαλιστικές εισφορές του. Για τους ελεύθερους επαγγελματίες η αντίστοιχη καθυστέρηση ισχύει για 3 δόσεις ανά 12μηνο.
8. Στην περίπτωση ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών νομικών προσώπων, υπεύθυνοι για την αποπληρωμή τους καθίστανται οι νόμιμοι εκπρόσωποι, οι διαχειριστές, οι νομικοί σύμβουλοι κ.λπ.
9. Όσον αφορά τις ανώνυμες εταιρίες, ευθύνη αποπληρωμής των ασφαλιστικών χρεών τους φέρουν οι μέτοχοι, νυν και πρώην, με ποσοστό κατοχής τουλάχιστον 10%. Από αυτήν την ρύθμιση εξαιρούνται οι ανώνυμες εταιρίες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και σε χρηματιστήριο κράτους-μέλους της Ε.Ε..

3.3.2) Ν.4354/2015 *«Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.»*

Ο συγκεκριμένος νόμος αποτελείται από ένα σύνολο διατάξεων που αφορούν το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων.^[20]

Στο πρώτο κεφάλαιο έχουμε ρυθμίσεις που αφορούν το Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμό και θέτουν ως ζήτημα την μεταβίβαση ληξιπρόθεσμων οφειλών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε εταιρίες διαχείρισης οφειλών.

Πιο συγκεκριμένα, για το **ζήτημα της ανάθεσης διαχείρισης ή μεταβίβασης απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια σε εταιρίες παροχής ανάλογων υπηρεσιών** προβλέπονται τα παρακάτω:

1. Η ανάθεση των απαιτήσεων γίνεται σε ανώνυμες εταιρίες που έχουν έδρα είτε στην Ελλάδα είτε σε κράτος-μέλος της Ε.Ε.. Αργότερα, με τροποποίηση του άρθρου αναφέρεται ότι ανάθεση απαιτήσεων μπορούν να κάνουν τόσο τράπεζες όσο και επιχειρήσεις παροχής ενέργειας, αρκεί να υφίσταται κάποια σύμβαση πώλησης των απαιτήσεων στις εταιρίες διαχείρισής τους.
2. Η έγκριση μεταβίβασης των απαιτήσεων απαιτεί την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.
3. Η αίτηση γίνεται με την παροχή στην ΤτΕ αναλυτικών πληροφοριών για το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, όπως είναι στοιχεία του καταστατικού του, οργανωτική δομή του, ταυτότητες των συνδεδεμένων νομικών προσώπων καθώς και στοιχεία φυσικών προσώπων που έχουν θέση διοικητική ή σημαντική συμμετοχή στην συγκεκριμένη τράπεζα. Επίσης, η τράπεζα οφείλει να δώσει ένα λεπτομερές σχέδιο για το πώς θεωρεί ότι η συγκεκριμένη αναδιάρθρωση των απαιτήσεων θα βοηθήσει στην γενικότερη πορεία της επιχείρησης. Αν μία αίτηση είναι ελλιπής, η αιτούσα τράπεζα έχει προθεσμία 2 μήνες να υποβάλλει τα υπολειπόμενα στοιχεία.
4. Στην περίπτωση που το δάνειο συνδέεται με ένα φυσικό πρόσωπο, για την διαδικασία υπαγωγής στην ρύθμιση προϋπόθεση είναι να έχει προηγηθεί εξώδικη πρόσκληση τους τελευταίους 12 μήνες τόσο στον δανειολήπτη όσο και στον εγγυητή.
5. Η ΤτΕ δίνει έγκριση αν διαπιστώσει ότι το σχέδιο της αιτούσας τράπεζας είναι ολοκληρωμένο και βιώσιμο, οι σχέσεις μεταξύ των συνδεδεμένων φυσικών προσώπων δεν ενέχουν κάποια περαιτέρω επαγγελματική ή συγγενική θέση και ότι, γενικά, η τράπεζα είναι σε θέση να συμμορφωθεί πλήρως με τους κανόνες της ΤτΕ.
6. Η αίτηση είναι δυνατόν να απορριφθεί μετά από αρχική έγκρισή της, αν παρουσιαστεί κάποιο συνδεδεμένο πρόσωπο που δεν ικανοποιεί τις προϋποθέσεις που έχει θέση η ΤτΕ. Επίσης, είναι πιθανή η αναστολή της χορηγηθείσας άδειας, αν στην πορεία η τράπεζα παραβεί κάποιον από τους κανονισμούς. Με προσθήκη του ν.4701/2020 η άρνηση εποπτείας της τράπεζας από την ΤτΕ οδηγεί σε αναστολή της άδειας μεταβίβασης απαιτήσεων.

7. Για την είσοδο στην συγκεκριμένη ρύθμιση η αιτούσα τράπεζα οφείλει να διατηρεί μετοχικό κεφάλαιο ύψους τουλάχιστον 100.000€, ενώ αν διαπιστωθεί ότι κάποιος διοικητικό μέλος δεν πληροί τις προϋποθέσεις για την ικανοποίηση των αναγκών της επιχείρησης, είναι δυνατή η απαίτηση αντικατάστασής του.
8. Η τράπεζα οφείλει να επιτρέπει ανά πάσα στιγμή την είσοδο των εποπτικών οργάνων της ΤτΕ, ενώ τα έξοδα αυτών των ελέγχων βαρύνουν την αιτούσα τράπεζα εξ ολοκλήρου.
9. Η σύμβαση της ανάθεσης των απαιτήσεων πρέπει να περιλαμβάνει τις κάτωθι πληροφορίες και να καταβάλλεται στην ΤτΕ εντός 10 ημερών από την σύναψή της:
  1. Ανάλυση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων και τυχόν στάδιο μη εξυπηρέτησης κάθε απαίτησης.
  2. Τις μεθόδους λειτουργίας της επιχείρησης διαχείρισης απαιτήσεων, δηλαδή τις νομικές και λογιστικές διαδικασίες, τη διενέργεια διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες και τυχόν συνάψεις συμβιβασμών με αυτούς.
  3. Την αμοιβή που θα λάβει η επιχείρηση για την διαχείριση απαιτήσεων από την τράπεζα.
10. Οι εταιρίες διαχείρισης έχουν το δικαίωμα να προχωρούν δικαστικά με μη εξυπηρετούμενες οφειλές, καθώς και να προσλαμβάνουν εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών για ενέργειες που πρόκειται να πραγματοποιήσουν.
11. Η διαδικασία της μεταβίβασης των απαιτήσεων δεν συνοδεύεται από αλλαγές στους αρχικούς όρους που περιλαμβάνονταν στην δανειοδότηση, όπως είναι το επιτόκιο δανεισμού.
12. Η υπεραξία που αποκτάται από την μεταβίβαση των απαιτήσεων φορολογείται με 15%, όπως η υπεραξία που προκύπτει από την μεταβίβαση κεφαλαίου.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του ν.4354/2015, που περιλαμβάνει τα άρθρα 7 – 36, καθορίζονται **αλλαγές στις μισθολογικές κλίμακες υπαλλήλων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα**. Οι κατηγορίες των υπαλλήλων που υπάγονται και που δεν υπάγονται σε αυτόν τον νόμο αναλύονται στο άρθρο 7. Οι αλλαγές αυτές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών και περιλαμβάνονται οι εξής ρυθμίσεις:

1. Ορίζονται 19 μισθολογικά κλιμάκια για τους εργαζόμενους που κατέχουν πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ και 13 κλιμάκια για τους εργαζόμενους που έχουν ολοκληρώσει δευτεροβάθμια ή υποχρεωτική εκπαίδευση.

2. Κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος σπουδών προωθούνται αυτόματα κατά 2 μισθολογικές κλίμακες στην κατηγορία που ανήκουν ενώ οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου σπουδών ανεβαίνουν κατά 6 μισθολογικές κλίμακες. Είναι, ωστόσο, απαραίτητο ο εν λόγω τίτλος σπουδών να συσχετίζεται με το αντικείμενο της εργασίας του υπαλλήλου.
3. Για να υπάρξει ανέλιξη σε μισθολογικά κλιμάκια θα πρέπει οι υπάλληλοι να αφιερώνουν ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στην εκάστοτε θέση. Οι εργαζόμενοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης πρέπει να βρίσκονται σε κάθε κλιμάκιο τουλάχιστον για 2 έτη, ενώ για τους εργαζόμενους δευτεροβάθμιας ή υποχρεωτικής εκπαίδευσης ο χρόνος αυτός γίνεται 3 έτη. Στην περίπτωση καλών αξιολογήσεων στο χώρο εργασίας δύναται ο υπάλληλος να λάβει προαγωγή κατά 1 επιπλέον μισθολογικό κλιμάκιο.
4. Οι **αποδοχές** των υπαλλήλων ορίζονται ως εξής:
  - i. Ο βασικός μισθός που ορίζεται στο 1^ο μισθολογικό κλιμάκιο της κατηγορίας της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης είναι στα 780€. Σε κάθε κλιμάκιο που ανεβαίνουμε σε αυτήν την κατηγορία προσθέτουμε το ποσό που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό των 780€ με τον συντελεστή 0,0551. Συνεπώς, για το 2^ο κλιμάκιο ο μισθός κυμαίνεται στα 823€, στο 2^ο κλιμάκιο στα 866€ και ούτω καθεξής.
  - ii. Ο βασικός μισθός που ορίζεται στο 1^ο μισθολογικό κλιμάκιο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ανέρχεται στα 858€, που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του βασικού μισθού 780€ με τον συντελεστή της κατηγορίας 1,10. Κάθε προαγωγή σε επόμενο κλιμάκιο συνοδεύεται από μία αύξηση του μισθού ύψους 57€ (0,0669*858€). Συνεπώς, στο 2^ο κλιμάκιο ο μισθός θα διαμορφωθεί στα 915€, στο 3^ο κλιμάκιο στα 972€ κ.ο.κ..
  - iii. Στην Τεχνολογική Εκπαίδευση ο κατώτατος μισθός διαμορφώνεται στα 1037€ (780€*1,33). Στην συνέχεια, για κάθε άνοδο στο επόμενο κλιμάκιο έχουμε αύξηση κατά 55€ (1037€*0,0530). Η αύξηση γίνεται αθροιστικά στον μισθό που διαμορφώθηκε στο ακριβώς προηγούμενο κλιμάκιο, όπως προαναφέρθηκε.
  - iv. Στην Πανεπιστημιακή Εκπαίδευση ο κατώτερος μισθός ανέρχεται στα 1092€ (780€*1,40). Για κάθε ανώτερο κλιμάκιο η προβλεπόμενη αύξηση στον μισθό διαμορφώνεται στα 59€ (1092*0,0540), η οποία και προστίθεται στον διαμορφωμένο μισθό του ακριβώς προηγούμενου κλιμακίου.
5. Στις αποδοχές προστίθενται και επιδόματα στις εξής περιπτώσεις:

- i. Στην ύπαρξη τέκνων με ποσοστό αναπηρίας άνω του 50% προβλέπεται επιδότηση 50€ για 1 τέκνο, 70€ συνολικά για 2 τέκνα, 120€ συνολικά για 3 τέκνα και 170€ συνολικά για 4 τέκνα. Για κάθε επιπλέον τέκνο προβλέπεται βοήθημα ύψους 70€. Στη συνέχεια, με τον ν.4484/2017 προστέθηκε η προϋπόθεση να μην έχουν τα τέκνα δικά τους εισοδήματα που να υπερβαίνουν το αφορολόγητο όριο.
  - ii. Επιδόματα δίνονται και σε υπαλλήλους που κατέχουν θέσεις ευθύνης, όπως για παράδειγμα Γενικούς και Υπηρεσιακούς Γραμματείς Υπουργείου καθώς και Αναπληρωτές τους, Προϊστάμενους Γενικών και Αποκεντρωμένων Διευθύνσεων, Διευθυντές και Συντονιστές του Τμήματος Πολιτικής Προστασίας, Διευθυντές Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, Υπεύθυνοι Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων κ.α..
  - iii. Με τον ν.4512/2018 προβλέπεται η χορήγηση επιδόματος σε υπαλλήλους που εργάζονται σε ανθυγιεινές και επιβλαβείς συνθήκες εργασίας. Καταρτίζεται και ειδική επιτροπή η οποία θα εξετάζει την κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Το επίδομα φτάνει μέχρι και τα 150€ μηνιαίως.
  - iv. Συνεχίζεται η χορήγηση του επιδόματος για θέσεις εργασίας σε παραμεθόριες περιοχές, που με τον ν.4024/2011 είχε οριστεί στα 100€ το μήνα.
  - v. Οι επιπλέον προσαυξήσεις για εργασία σε νυχτερινή βάρδια ή σε μέρα αργίας προβλεπόταν σε 40% και 60% αντίστοιχα. Με τον ν.4461/2017 τα ποσοστά αυτά αυξήθηκαν σε 60% και 75% αντίστοιχα.
  - vi. Τα μέλη συλλογικών οργάνων λαμβάνουν 50€ για κάθε συνεδρίαση, υπό την προϋπόθεση ότι οι συνεδριάσεις δεν θα ξεπερνούν τις 50 το χρόνο. Αν, ωστόσο, κρίνεται σημαντική η λειτουργία του οργάνου, δύναται να πραγματοποιηθούν συνεδριάσεις εκτός εργασιακών ωρών. Σε αυτές τις περιπτώσεις προβλέπονται επιδόματα από 150€ μέχρι 250€, αναλόγως την βαθμίδα του υπαλλήλου. Τα επιδόματα αυτά δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν το 25% των συνολικών μηνιαίων αποδοχών του κάθε υπαλλήλου.
6. Με το άρθρο 26 προβλέπεται ότι οι υπάλληλοι θα παραμείνουν στάσιμοι στην βαθμίδα τους μέχρι και τις 31/12/2017, παρά την ικανοποίηση των προαναφερθέντων προϋποθέσεων.

Το 3^ο και το 4^ο κεφάλαιο του παρόντος νόμου προωθεί μεταρρυθμίσεις όσον αφορά την χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των νοσοκομειακών ιδρυμάτων αντίστοιχα. Επίσης, τροποποιούνται διατάξεις που σχετίζονται με την παραγωγή οίνου και εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ενώ περιλαμβάνεται η κύρωση τροποποιήσεων, που πραγματοποιήθηκαν στις συμβάσεις παραχώρησης της κατασκευής και λειτουργίας του Αυτοκινητόδρομου «Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα και Κλάδος Λεύκτρο – Σπάρτη».

3.3.3) Ν.4387/2016 «*Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος – Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις.*»

Ο ν.4387/2016 περιλαμβάνει τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν στο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας, με την κατάργηση των μεμονωμένων ασφαλιστικών ταμείων και την δημιουργία του Ε.Φ.Κ.Α..^[21] Ο συγκεκριμένος νόμος έχει μεταρρυθμιστεί και τροποποιηθεί τουλάχιστον 10 φορές από νόμους όπως οι ν.4468/2017, ν.4554/2018, ν.4670/2020, ν.4690/2020 κ.α.

Το πρώτο μέρος του νόμου αφορά τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στο ασφαλιστικό σύστημα του κράτους. Το πρώτο κεφάλαιο του νόμου, που περιλαμβάνει τα άρθρα 1-3 αναφέρει αναλυτικά τα όργανα και τις αρχές του νέου ενιαίου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Σημαντικό σημείο είναι οι **ορισμοί** που δίνονται για την καλύτερη κατανόηση της νομοθεσίας. Πιο συγκεκριμένα:

- Ασφαλισμένος: Το πρόσωπο υποχρεούται να καταβάλει ασφαλιστικές εισφορές που αντιστοιχούν στην εργασιακή του δραστηριότητα.
- Έμμεσα Ασφαλισμένος: Τα μέλη της οικογενείας του άμεσα ασφαλισμένου.
- Εργοδότης: Φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία απασχολούν εργαζομένους.
- Συνταξιούχοι: Οι λαμβάνοντες σύνταξη, λόγω γήρατος.
- Κύρια Σύνταξη: Είναι το άθροισμα της Εθνικής και της Ανταποδοτικής Σύνταξης. Εθνική Σύνταξη είναι αυτή που χρηματοδοτείται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό και Ανταποδοτική Σύνταξη είναι αυτή που παρέχεται αναλογικά με τις εισφορές και τα χρόνια εργασίας που αντιστοιχούν στον ασφαλισμένο.
- Επικουρική Σύνταξη: Είναι μία σύνταξη συμπληρωματική στην κύρια, η οποία αντιστοιχεί στην καταβολή συμπληρωματικών εισφορών εκτός των υποχρεωτικών.

- Εφάπαξ Παροχή: Είναι ένα ποσό που παρέχεται στον ασφαλισμένο κατά την συνταξιοδότησή του και διαμορφώνεται από ασφαλιστικές εισφορές ανεξάρτητες των κύριων και των επικουρικών.
- Προαιρετική Ασφάλιση: Είναι η συνέχιση ασφάλισης στον Ε.Φ.Κ.Α. μετά την διακοπή της εργασιακής δραστηριότητας του ασφαλισμένου.
- Πολλαπλή Καταβολή Εισφορών: Πραγματοποιείται από την παροχή εργασίας σε περισσότερους του ενός εργοδότη ή από την παράλληλη άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας και μισθωτής εργασίας. Από αυτήν την περίπτωση προκύπτει η Πολλαπλή Ασφάλιση.
- Διαδοχική Ασφάλιση: Διακοπτόμενη ασφάλιση σε διαφορετικούς τομείς του ασφαλιστικού συστήματος.
- Αυτοτελώς Απασχολούμενοι: Ασφαλισμένοι που εντάσσονται στο πρώην ΕΤΑΑ.
- Ελεύθεροι επαγγελματίες: Ασφαλισμένοι που εντάσσονται στον πρώην ΟΑΕΕ.
- Αγρότες: Ασφαλισμένοι που εντάσσονται στον πρώην ΟΓΑ.

Επίσης, με το άρθρο 3 ιδρύεται το Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Ασφάλειας (Ε.ΣΥ.Κ.Α.), το οποίο λειτουργεί ως ελεγκτικός φορέας του ασφαλιστικού συστήματος της χώρας.

Το δεύτερο κεφάλαιο του νόμου, που αποτελείται από τα άρθρα 4-26, περιλαμβάνει τις **ρυθμίσεις για τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων και των στρατιωτικών**. Σημαντικές ρυθμίσεις που μπορούμε να ξεχωρίσουμε είναι οι εξής:

1. Ο νόμος αφορά δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι υποβάλλουν αίτηση για **συνταξιοδότηση** μέσα στον 2016 και έπειτα. Όσοι έχουν συμπληρώσει τα προαπαιτούμενα για την συνταξιοδότηση μέσα στο 2016, τότε εμπίπτουν στους κανόνες συνταξιοδότησης που ίσχυαν μέχρι και τις 31/12/2014.
2. Οι **δημόσιοι υπάλληλοι** που επηρεάζονται από τις ρυθμίσεις αυτού του νόμου είναι τακτικοί και μετακλητοί υπάλληλοι του Δημοσίου, της Βουλής, των Ν.Π.Δ.Δ. και των ΟΤΑ α' και β' βαθμίδας, οι ιερείς και υπάλληλοι εκκλησιαστικών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και τα στελέχη των Σωμάτων Ασφαλείας, των Ενόπλων Δυνάμεων και της Πυροσβεστικής. Δεν επηρεάζονται από τις ρυθμίσεις αυτού του νόμου ασφαλισμένοι που υπάγονται στους κανονισμούς των ν.1897/1990 και ν.1977/1991, καθώς και στρατιωτικοί με αναπηρία, οι λαμβάνοντες προσωπική σύνταξη, οι λογοτέχνες και οι καλλιτέχνες που λαμβάνουν σύνταξη από το Δημόσιο και όσοι απέκτησαν ανικανότητα να εργαστούν και την ευθύνη την φέρει το Δημόσιο.

3. Όσον αφορά τις **ασφαλιστικές εισφορές** των προαναφερθέντων προσώπων, το ποσό ορίζεται στο 20% των υπολογιζόμενων συντάξιμων αποδοχών. Το ανώτατο χρηματικό όριο μηνιαίων ασφαλιστικών εισφορών αρχικά οριζόταν στο 10πλάσιο του μισθού του ασφαλισμένου. Πλέον, με τον ν.4670/2020 το ποσό αυτό ορίζεται στις 6.500€. Δηλαδή, για εισόδημα μέχρι και 6.500€ θα υπολογίζονται οι αντίστοιχες ασφαλιστικές εισφορές, ενώ κάθε ευρώ που ξεπερνάει το πλαφόν δεν θα υπόκειται σε υπολογισμό ασφαλιστικών εισφορών. Με την προσθήκη του άρθρου 5α του ν.4670/2020 οι ρυθμίσεις αυτές δεν εφαρμόζονται σε εξωκοινοβουλευτικούς υπαλλήλους που είναι μέλη της κυβέρνησης ή κάποιου Υπουργείου. Αυτοί συνεχίζουν να πληρώνουν ασφαλιστικές εισφορές με τα δεδομένα που ίσχυαν πριν τον διορισμό τους στην συγκεκριμένη θέση.
4. Συντάξεις που προέρχονται από 2 διαφορετικούς φορείς υπολογίζονται βάσει των διατάξεων περί παράλληλης ασφάλισης.
5. Η **Εθνική Σύνταξη** ορίζεται στα 384€, με προϋπόθεση να έχουν συμπληρωθεί 20 έτη ασφάλισης. Για κάθε έτος που υπολείπεται, η Εθνική Σύνταξη μειώνεται κατά 6%, μέχρι και τα 15 έτη ασφάλισης. Για να λάβει ένας πολίτης Εθνική Σύνταξη, έστω και μειωμένη, πρέπει να μένει στην Ελλάδα τουλάχιστον 15 χρόνια.
6. Η **Ανταποδοτική Σύνταξη** ορίζεται αρχικά από την **διαίρεση των συνολικών μηνιαίων αποδοχών του ασφαλισμένου με τον χρόνο της συνολικής ασφάλισής του**, ο οποίος υπολογίζεται από την 1^η Ιανουαρίου 2002 και έπειτα. Προϋπόθεση είναι τα εισοδήματα αυτά να υπόκεινται σε ασφαλιστικές εισφορές. Για παράδειγμα, αν ένας ασφαλισμένος έχει καταγεγραμμένους 200 μήνες ασφάλισης και το συνολικό μεικτό εισόδημά του είναι 400.000€, τότε οι συντάξιμες αποδοχές είναι 2.000€. Στη συνέχεια, **το ποσό αυτό πολλαπλασιάζεται με το τελικό ποσοστό αναπλήρωσης**, το οποίο καθορίζεται από το νόμο και αντιστοιχεί στα έτη ασφάλισης του πολίτη, για να προκύψει η Ανταποδοτική Σύνταξη. Τέλος στο προηγούμενο ποσό προσθέτουμε την Εθνική Σύνταξη, για να προκύψει η τελική σύνταξη.
7. Τα τελικά ποσοστά αναπλήρωσης, σύμφωνα με τον ν.4387/2016 είναι τα εξής:

Κλίμακες ετών ασφάλισης		Ποσοστό αναπλήρωσης %	Τελικό ποσοστό αναπλήρωσης %
Από	Έως		
0	15	0,77%	11,55%
15,01	16	0,84%	12,39%
16,01	17		13,23%

17,01	18		14,07%
18,01	19	0,90	14,97%
19,01	20		15,87%
20,01	21		16,77%
21,01	22	0,96%	17,73%
22,01	23		18,69%
23,01	24		19,65%
24,01	25	1,03%	20,68%
25,01	26		21,71%
26,01	27		22,74%
27,01	28	1,21%	23,95%
28,01	29		25,16%
29,01	30		26,37%
30,01	31	1,42%	27,79%
31,01	32		29,21%
32,01	33		30,63%
33,01	34	1,59%	32,22%
34,01	35		33,81%
35,01	36		35,40%
36,01	37	1,80%	37,20%
37,01	38		39%
38,01	39		40,80%
39,01	40	2,00%	42,80%
40,01	41		44,80%
41,01	42 και άνω		46,80%

Πίνακας 3.1 Ποσοστά Αναπλήρωσης Ανταποδοτικής Σύνταξης του ν.4387/2016

Πρέπει να προσδιορίζουμε ότι το τελικό ποσοστό αναπλήρωσης για την πρώτη κλίμακα ετών ασφάλισης προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό των 15 ετών με το ποσοστό αναπλήρωσης 0,77%. Όλα τα υπόλοιπα τελικά ποσοστά αναπλήρωσης προκύπτουν από το άθροισμα του ποσοστού αναπλήρωσης της αντίστοιχης κλίμακας ετών με το αμέσως προηγούμενο τελικό ποσοστό. Δηλαδή, το τελικό ποσοστό αναπλήρωσης 12,39% που αντιστοιχεί στα 15,01 – 16 έτη προκύπτει από την πρόσθεση του ποσοστού 0,84% με το 11,55% της κλίμακας ετών 0 – 15.

Πλέον, με τον ν.4670/2020, τα ποσοστά αναπλήρωσης διαμορφώνονται ως εξής:

Κλίμακες ετών ασφάλισης		Ποσοστό αναπλήρωσης %	Τελικό ποσοστό αναπλήρωσης %
Από	Έως		
0	15	0,77%	11,55%
15,01	16	0,84%	12,39%
16,01	17		13,23%
17,01	18		14,07%
18,01	19	0,90	14,97%
19,01	20		15,87%
20,01	21		16,77%
21,01	22	0,96%	17,73%
22,01	23		18,69%
23,01	24		19,65%
24,01	25	1,03%	20,68%
25,01	26		21,71%
26,01	27		22,74%
27,01	28	1,21%	23,95%
28,01	29		25,16%
29,01	30		26,37%
30,01	31	1,98%	28,35%
31,01	32		30,33 %
32,01	33		32,31%
33,01	34	2,50 %	34,81%
34,01	35		37,31%
35,01	36		39,81%
36,01	37	2,55 %	42,36%
37,01	38		44,91%
38,01	39		47,46%
39,01	40	0,50%	50,01%
40,01	41		50,51%
41,01	42 και άνω		51,01%

Πίνακας 3.2 Ποσοστά Αναπλήρωσης Αναταποδοτικής Σύνταξης του ν.4670/2020

8. Η σύνταξη σε περίπτωση θανάτου του συνταξιούχου μεταβιβάζεται σε συγγενικά πρόσωπα α' βαθμού στις εξής περιπτώσεις:
- Αν τα τέκνα δεν εργάζονται και παράλληλα δεν έχουν συμπληρώσει το 24^ο έτος της ηλικίας τους.
  - Αν τα τέκνα δεν είναι σε θέση να εργαστούν.
  - Αν ο γάμος υφίσταται για τουλάχιστον 10 έτη πριν τη σύναψη διαζυγίου.
  - Δεν συμπεριλαμβάνονται τα σύμφωνα συμβίωσης.
  - Αν δεν έχουν περάσει 3 χρόνια από την τέλεση του γάμου, τότε ο/η σύζυγος δεν δικαιούται την είσπραξη της σύνταξης. Αν, ωστόσο, έχει πραγματοποιηθεί υιοθεσία ή είναι η σύζυγος εγκυμονούσα ή ο θάνατος του συνταξιούχου προήλθε από σφάλμα της υπηρεσίας που εργαζόταν, τότε η σύνταξη μεταβιβάζεται κατ' εξαίρεση.
  - Αν στις υποχρεώσεις του αποθανόντος ήταν διατροφή, που ορίστηκε με δικαστική εντολή.
9. Με το άρθρο 13 αναστέλλονται οι καταβολές συντάξεων στο ποσό που υπερβαίνουν τις 2.000€. Ουσιαστικά, θεσπίζεται ένα ανώτατο όριο σύνταξης στις 2.000€. Ωστόσο, με το άρθρο 14 προστατεύονται οι συντάξεις, οι οποίες είχαν οριστεί μέχρι και το τέλος του 2014.
10. Χρόνος ασφάλισης θεωρείται ο χρόνος για τον οποίον καταβάλλονταν ασφαλιστικές εισφορές. Είναι δυνατόν και κάποιες ασφαλιστικές εισφορές να εξαγοραστούν, αν ο ασφαλισμένος διακόψει την εργασία του πρόωρα. Σε αυτήν την περίπτωση η εξαγορά γίνεται με μία έκπτωση της τάξης του 2% σε κάθε μηνιαία εισφορά.
11. Αν κάποιος ασφαλισμένος καταβάλει **παράλληλες ασφαλιστικές εισφορές**, τότε ο υπολογισμός της σύνταξής του γίνεται σύμφωνα με τους προαναφερθέντες συντελεστές, προσθέτοντας σε αυτούς έναν ετήσιο συντελεστή αναπλήρωσης 0,075% για κάθε 1% επιπλέον εισφοράς που καταβάλλεται.
12. Στην περίπτωση που του καταβάλλονται **ήδη** δύο συντάξεις, εκ των οποίων η μία είναι του Δημοσίου, τότε ο ασφαλισμένος οφείλει να επιλέξει την μία από τις δύο για να την διατηρήσει στο σύνολό της, ενώ η δεύτερη θα μειωθεί κατά 720€.
13. Σύμφωνα με τον **ν.4670/2020**, στο ζήτημα της διαδοχικής ασφάλισης, δηλαδή η εναλλαγή ασφαλιστικών φορέων κατά την διάρκεια της εργασιακής πορείας ενός ασφαλισμένου, ορίζεται ότι κρατούνται οι όροι συνταξιοδότησης του πιο **πρόσφατου** ασφαλιστικού φορέα του Ε.Φ.Κ.Α. υπό μία από τις κάτωθι προϋποθέσεις:

- Πρέπει να έχουν συμπληρωθεί στο συγκεκριμένο ταμείο τουλάχιστον 1.000 μέρες ασφάλισης, με τις 300 από αυτές να εμπίπτουν στην τελευταία πενταετία, πριν υποβάλλουν την αίτηση συνταξιοδότησης.
- Ή πρέπει να έχουν τουλάχιστον 600 μέρες ασφάλισης στο τελευταίο ταμείο, ανεξαρτήτως του πότε θα υποβάλλουν αίτηση για συνταξιοδότηση.

14. Με τον ν.4670/2020, συνταξιούχοι που επιθυμούν να διατηρούν παράλληλα και εργασία, θα λαμβάνουν το 30% της σύνταξης που τους αναλογεί.

Το τρίτο κεφάλαιο του ν.4387/2016 αφορά ρυθμίσεις ασφαλισμένων που ανήκουν στον **ιδιωτικό τομέα** και περιλαμβάνει τα άρθρα 27 – 37.

Στο άρθρο 27 ορίζεται ότι οι ρυθμίσεις που ισχύουν για τους δημοσίους υπαλλήλους ισχύουν και για τους ιδιωτικούς υπαλλήλους. Εξαίρεση αποτελούν οι συνταξιούχοι του ιδιωτικού τομέα με αναπηρία, οι οποίοι όταν κάνουν αίτηση για μειωμένη σύνταξη λόγω αναπηρίας λαμβάνουν το 50% της εθνικής σύνταξης με ποσοστό αναπηρίας 50% - 66,99%, ενώ όσοι έχουν ποσοστό αναπηρίας 67% - 79,99% λαμβάνουν το 75% της εθνικής σύνταξης.

Η ανταποδοτική σύνταξη των μισθωτών ιδιωτικών υπαλλήλων υπολογίζεται σύμφωνα με την μέθοδο που υπολογίζεται και των δημοσίων υπαλλήλων. Εξαίρεση αποτελούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, αυτοαπασχολούμενοι και ασφαλισμένοι του πρώην ΟΓΑ, για τους οποίους ισχύει ότι οι συντάξιμες αποδοχές τους υπολογίζονται σύμφωνα με τον μέσο όρο του **ασφαλιστέου εισοδήματός** τους. Στις προηγούμενες περιπτώσεις που αναφέραμε, για να υπολογιστούν οι συντάξιμες αποδοχές διαιρούσαμε τις συνολικές μεικτές αποδοχές του ασφαλισμένου, για τα έτη 2002 και έπειτα, με τους μήνες ασφάλισης που αντιστοιχούσαν στο ίδιο χρονικό διάστημα. Οι ασφαλιστές αποδοχές, ωστόσο, για την περίοδο μέχρι την 31/12/2016 υπολογίζονται διαιρώντας την μηνιαία εισφορά που καταβλήθηκε με τον συντελεστή 0,20. Συνεπώς, αν ένας αγρότης κατέβαλε μηνιαίως 200€ στο ασφαλιστικό του ταμείο, τότε το ασφαλιστέο εισόδημά του υπολογίζεται στα 1000€ (200€/0,20). Για τα έτη 2017 – 2018 οι ασφαλιστές αποδοχές υπολογίζονται βάσει των υποχρεωτικών βάσει νόμου εισφορών που πρέπει να καταβάλλουν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι αγρότες. Για το 2019 και έπειτα οι εισφορές υπολογίζονται πάλι βάσει του 20%, με εξαίρεση τους αγρότες, για τους οποίους το ποσοστό μειώνεται στο 18%, το 2020 γίνεται 19% ενώ το 2021 θα υπολογίζεται στο 19,5%.

Για το χρονικό διάστημα 2002 – 2020, αν δεν συμπληρώνονται 10 έτη ασφάλισης για να υπολογιστεί το ασφαλιστέο εισόδημα ή οι συντάξιμες αποδοχές, τότε επιτρέπεται η εξέταση 10 ετών πριν το 2002 για τις συντάξεις, των οποίων η καταβολή ξεκινάει το 2021.

Οι προσωρινές συντάξεις για τους μισθωτούς ανέρχονται στο 80% του εισοδήματος που αποκτούσαν πριν την συνταξιοδότηση. Για τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αυτοαπασχολούμενους και τους ασφαλισμένους του πρώην ΟΓΑ η προσωρινή σύνταξη ανέρχεται στο 70% του ασφαλιστέου εισοδήματός του.

Όσον αφορά το ζήτημα της παράλληλης ασφάλισης, για τους ασφαλισμένους που κατέβαλλαν ασφαλιστικές εισφορές σε δύο διαφορετικά ταμεία, μέχρι και την 31/12/2016 υπολογίζεται ένα ποσοστό αναπλήρωσης 0,075% για κάθε 1% επιπλέον εισφοράς που καταβαλλόταν, όπως ισχύει για τους δημοσίους υπαλλήλους. Από την 01/01/2017 και έπειτα, οι παράλληλες ασφαλιστικές εισφορές συνταξιοδοτικά υπολογίζονται ως μία ενιαία, χρησιμοποιώντας αποκλειστικά τα ποσοστά της ανταποδοτικής σύνταξης, όπως αυτά ορίστηκαν στο άρθρο 8.

Το τέταρτο κεφάλαιο του ν.4387/2016 αναφέρει τον τρόπο υπολογισμού των ασφαλιστικών εισφορών των μισθωτών, των αυτοαπασχολούμενων, των ελεύθερων επαγγελματιών και των ασφαλισμένων στον ΟΓΑ. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο έχει τροποποιηθεί, προσφάτως, με τον ν.4670/2020.

Στην αρχική του μορφή, όσον αφορά τις **ασφαλιστικές εισφορές**, περιλάμβανε τις εξής ρυθμίσεις:

1. Οι ασφαλιστικές εισφορές των μισθωτών ορίζονται στο 20% του μισθού. Ο ασφαλισμένος φέρει το 6,67% ενώ ο εργοδότης φέρει το 13,33%.
2. Το ανώτερο όριο μηνιαίας ασφαλιστικής εισφοράς, όπως έχει προαναφερθεί, είναι οι 6.500€.
3. Οι ασφαλιστικές εισφορές των ελεύθερων επαγγελματιών και των αυτοαπασχολούμενων, αρχικά, ανέρχονταν σε ποσοστό 20%. Πλέον, με τον ν.4670/2020, δημιουργούνται κατηγορίες ασφάλισης που μπορεί να επιλέξει ο ασφαλισμένος:

Κατηγορία	Ποσά εισφορών κύριας σύνταξης σε €
1 ^η Κατηγορία	155
2 ^η Κατηγορία	186
3 ^η Κατηγορία	236
4 ^η Κατηγορία	297
5 ^η Κατηγορία	369
6 ^η Κατηγορία	500

Πίνακας 3.3 Κατηγορίες Ασφαλιστικών Εισφορών Ελ. Επαγγελματιών και Αυτοαπασχολούμενων του ν.4670/2020

Ο ασφαλισμένος υποχρεωτικά πρέπει να επιλέξει μία από τις κατηγορίες. Αν δεν επιλέξει τότε αυτόματα καταχωρείται στην 1^η Κατηγορία.

4. Στους πρώην ασφαλισμένους του ΕΤΑΑ και τους απόφοιτους ανώτατων σχολών, που είναι εγγεγραμμένοι σε επιμελητήρια, δίνεται η δυνατότητα κατά την έναρξη μίας νέας επιχείρησης ή επιχειρηματικής δραστηριότητας να αποδίδουν εισφορές με ποσοστό 14% για τα 2 πρώτα έτη και 17% για τα 3 επόμενα. Μετά το 5^ο έτος οι εισφορές επανέρχονται στην προαναφερθείσα κλίμακα, ενώ οι εισφορές που υπολείπονταν κατά τα 5 πρώτα έτη πρέπει να αποδοθούν από τον ασφαλισμένο αναδρομικά.
5. Οι ασφαλισμένοι του πρώην ΟΓΑ έχουν, επίσης, μία κλίμακα εισφορών χωρισμένη σε κατηγορίες:

Ασφαλιστική Κατηγορία	Για το 2020	Για το 2021	Για το 2022
1 ^η Κατηγορία	87	89	91
2 ^η Κατηγορία	104	107	110
3 ^η Κατηγορία	132	136	139
4 ^η Κατηγορία	166	171	175
5 ^η Κατηγορία	207	212	218
6 ^η Κατηγορία	280	288	295

Πίνακας 3.4 Κατηγορίες Ασφαλιστικών Εισφορών Ασφαλισμένων του πρώην ΟΓΑ του ν.4670/2020

Είναι υποχρεωμένοι να επιλέξουν μία κατηγορία, ειδάλλως καταχωρούνται αυτόματα στην πρώτη.

Τα υπόλοιπα κεφάλαια του Α' Μέρους του ν.4387/2016 σχετίζονται με την δομή του Ε.Φ.Κ.Α., προνομιακά καθεστώτα εισφορών που αφορούν συνταξιούχους, συνδικαλιστικά σωματεία και ειδικές κατηγορίες ασφαλισμένων, ενώ παράλληλα περιλαμβάνονται πιο ειδικές ρυθμίσεις που αφορούν τροποποιήσεις των διατάξεων των πρώην ταμείων, που αντικατέστησε ο Ε.Φ.Κ.Α.. Τέλος, στο 2^ο μέρος του ο ν.4387/2016 περιλαμβάνονται τροποποιήσεις της Φορολογίας Εισοδήματος, όπως αυτή είχε καθοριστεί και ρυθμιστεί από τον ν.4172/2013. Οι τροποποιήσεις αυτές έχουν προαναφερθεί στην ανάλυση του νόμου στο Κεφάλαιο 2.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις που εξετάστηκαν στην παρούσα εργασία ήταν μία μικρή ένδειξη των συνολικών μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα την δεκαετία της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα. Μόνο ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος του ν.4172/2013 έχει τροποποιηθεί πάνω από 60 φορές, συνεπώς είναι φανερό το πόσο περίπλοκο είναι το ελληνικό φορολογικό σύστημα. Άλλοι νόμοι που δεν συμπεριλήφθηκαν στην παρούσα εργασία περιλαμβάνουν μεταρρυθμίσεις στα εργασιακά, στο ιατροφαρμακευτικό σύστημα, στην εκπαίδευση, στην εξωτερική πολιτική καθώς και σε πολλούς άλλους τομείς της οικονομίας και της πολιτικής.

Αυτό το οποίο γίνεται φανερό μέσα από την μελέτη των δημοσίων εσόδων της χώρας είναι ότι οι φορολογικές αυτές μεταρρυθμίσεις συντέλεσαν στην αύξηση των κρατικών εσόδων. Ο μεγαλύτερος αντίπαλος που κλήθηκε να αντιμετωπίσει κάθε κυβέρνηση που εξετάζουμε είναι η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή, με την υιοθέτηση νέων τεχνολογικών μεθόδων, που είχαν ως σκοπό τον αποτελεσματικότερο έλεγχο των συναλλαγών και των υποχρεώσεων του κάθε φορολογούμενου. Παράλληλα, οι μεταρρυθμίσεις προωθούσαν μία δίκαιη κοινωνικά στάση, επιχειρώντας να στρέψουν περισσότερο την άντληση των κρατικών εσόδων προς τους μεγαλοεισοδηματίες. Οι διεθνείς συναλλαγές μπαίνουν ακόμα περισσότερο στο στόχαστρο της χώρας, με συνεχή έλεγχο και ανανέωση της λίστας των χωρών που δεν έχουν υπογράψει σύμβαση συνεργασίας με την Ελλάδα στον φορολογικό τομέα.

Τα νέα μέτρα, ωστόσο, που εισήγαγαν οι νόμοι αυτής της περιόδου δεν είχαν ολοκληρωτική επιτυχία, παρότι σημειώθηκαν αύξηση των δημοσίων εσόδων. Η πρώτη ένδειξη ότι η κρίση συνεχίζει και υφίσταται στην χώρα είναι η υψηλή κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος και του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας. Ακόμα και με τις πιο πρόσφατες τροποποιήσεις της, τα επίπεδα των φορολογικών συντελεστών παραμένουν υψηλά, γεγονός που απωθεί σημαντικά ξένες επιχειρήσεις να πραγματοποιήσουν επενδύσεις στην ελληνική επικράτεια. Ο λόγος που δεν πραγματοποιούνται μειώσεις είναι ότι για το ελληνικό κράτος οι φόροι αποτελούν το κύριο και μεγαλύτερό της έσοδο. Στα χρόνια που εξετάζουμε η κάθε κυβέρνηση πραγματοποίησε μια σειρά από αποκρατικοποιήσεις και πωλήσεις ελληνικής περιουσίας, με σκοπό τον περιορισμό των κρατικών εξόδων. Ωστόσο, εξαρχής ο λόγος που αυτά τα περιουσιακά στοιχεία δεν απέφεραν κέρδος ήταν η χρόνια κακοδιαχείριση και η διαφθορά που υφίστατο σε διάφορα επίπεδα της οικονομίας και της πολιτικής. Επομένως, έχοντας απολέσει κάθε άλλη πηγή εσόδου και αδυνατώντας να δημιουργήσει νέες, λόγω των

χρεών αλλά και του χαμηλού επιπέδου της καινοτομίας που υπάρχει στην χώρα, οι φόροι είναι πλέον το βασικότερο μέσο στήριξης της ελληνικής οικονομίας.

Αυτό που θα έπρεπε κάθε κυβέρνηση να είναι σε θέση να κάνει, είναι να προωθεί τις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις με σκοπό τόσο να ικανοποιήσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της χώρας, όσο και να σχεδιάζει ένα δρόμο για την καλύτερη μελλοντική πορεία του κράτους. Αυτό το πλάνο, όμως, για να σχεδιαστεί είναι απαραίτητες και οι σωστές μεταρρυθμίσεις όχι μόνο στον φορολογικό τομέα της χώρας, αλλά και στην εκπαίδευση και σε αναπτυξιακούς τομείς. Όπως γίνονται επενδύσεις στον τουρισμό, έτσι οφείλουν να γίνουν επενδύσεις και στην παιδεία, στον αγροτικό τομέα, στην βιομηχανία και σε όποιον τομέα της χώρας δύναται να αποτελέσει σημαντική επένδυση για το μέλλον. Η εκάστοτε κυβέρνηση οφείλει να λαμβάνει αποφάσεις δίχως να φοβάται την απώλεια ψηφοφόρων, διότι με αυτόν τον τρόπο διατηρεί την ελληνική νοοτροπία του πελατειακού κράτους. Οι πολίτες θα πρέπει από μικρή ηλικία να διδάσκονται οικονομικές επιστήμες παράλληλα με την θεωρητική προσέγγιση του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας, οι οποίοι υπολειμθούν σημαντικά την τελευταία 20ετία. Η καλύτερη πορεία των εσόδων της χώρας εξαρτάται σημαντικά από την εργασιακή καινοτομία και εξέλιξη των πολιτών της.

Η γραφειοκρατία είναι επίσης ένα σημαντικό εμπόδιο που τίθεται στην περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας. Η πολυπλοκότητα του γραφειοκρατικού συστήματος, όπως είναι φανερό από τους νόμους που αναπτύχθηκαν στην παρούσα εργασία, αναιρεί την προσπάθεια της κάθε μεταρρύθμισης να δώσει κίνητρα για επένδυση και παράλληλα τα περιορίζει την φοροδιαφυγή. Είναι γεγονός, ότι όσο πιο απλοϊκό είναι ένα γραφειοκρατικό σύστημα, τόσο πιο απόλυτο είναι, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη η παράκαμψη και η παραβίασή του. Από την άλλη, όταν είναι τόσο περίπλοκη η γραφειοκρατία, όπως είναι στο ελληνικό κράτος, τόσο πιο πολλά «παραθυράκια» δημιουργούνται, με αποτέλεσμα την διατήρηση και ίσως την διαιώνιση της διαφθοράς στον οικονομικό τομέα. Ένα παράδειγμα που θα μπορούσε να δοθεί είναι η διαδικασία σύστασης μία ατομικής επιχείρησης. Για να δημιουργήσει ένας πολίτης μία ατομική επιχείρηση καλείται να πραγματοποιήσει τα εξής βήματα:

1. Υπογραφή Μισθωτηρίου Συμβολαίου για την έδρα της επιχείρησης.
2. Έγκριση από τον Ε.Φ.Κ.Α. και έκδοση ΚΑΔ.
3. Έγκριση από το απαιτούμενο επιμελητήριο.
4. Έγκριση ειδικών αδειών από τον Δήμο.
5. Έγκριση και έναρξη από την Εφορία.
6. Συνδρομή στο ΓΕΜΗ.

Αντίθετα, για την σύσταση ενός νομικού προσώπου αρκεί απλά η δημιουργία του καταστατικού της επιχείρησης και στην συνέχεια η σύστασή της ηλεκτρονικά μέσω της ιστοσελίδας του ΓΕΜΗ. Από αυτό το παράδειγμα συμπεραίνουμε πόσο δύσκολο είναι για έναν απλό πολίτη με χαμηλό κεφάλαιο να ξεκινήσει την δική του επιχείρηση. Όλα τα στάδια που αναφέρθηκαν είναι πολύ χρονοβόρα και δαπανηρά, επομένως πολλοί ενδιαφερόμενοι θα δίσταζαν να προχωρήσουν στην δημιουργία μιας επιχείρησης, από φόβο μήπως καταλήξουν χρεωμένοι σε πολλούς φορείς ταυτόχρονα.

Τέλος, αυτό που πρέπει να αναφερθεί και ίσως να γίνει επίσης αντικείμενο μελέτης, είναι η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι Έλληνες πολίτες προς το κράτος τους. Δυστυχώς, τα χρόνια πριν από την εμφάνιση της κρίσης είχε αναπτυχθεί ένα «πελατειακό κράτος», όπου ο κάθε πολίτης εξασφάλιζε προνόμια στηρίζοντας την εκάστοτε κυβέρνηση. Από την άλλη μεριά, η ψηφοθηρία των κυβερνήσεων ενίσχυε αυτή την σχέση, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο διαφθοράς. Αν δεν δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ του κράτους και των πολιτών του, τότε όσες μεταρρυθμίσεις και αν πραγματοποιηθούν, πάντα θα υπάρχει μία μερίδα πολιτών που θα επιχειρούν να παρακάμψουν τον νόμο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] “Γ. Παπανδρέου: Το Πρόγραμμα Των 100 Πρώτων Ημερών.” *www.naftemporiki.gr*, 9 Dec.2009, www.naftemporiki.gr/story/233942/g-papandreou-to-programma-ton-100-proton-imeron.
- [2] “Press Release: IMF Executive Board Approves €30 Billion Stand-By Arrangement for Greece.” *IMF*, 9 May 2009, www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr10187.
- [3] SPIEGEL, DER. “Three Dead in Athens Bank: Greeks Protests over IMF Plan Escalate - DER SPIEGEL - International.” *www.spiegel.de*, 5 May 2010, www.spiegel.de/international/europe/three-dead-in-athens-bank-greeks-protests-over-imf-plan-escalate-a-693179.html.
- [4] Papachristou, Dina and Kyriakidou, Harry. “Greek PM Calls Referendum on New EU Aid Deal.” *Reuters*, 31 Oct. 2011, www.reuters.com/article/us-greece-referendum/greek-pm-calls-referendum-on-new-eu-aid-deal-idUSTRE79U5PQ20111031.
- [5] Chapman, James. “Greek Farce! PM Calls off Referendum and Refuses to Quit in Eurozone Fiasco.” *Mail Online*, 31 Oct. 2011, www.dailymail.co.uk/news/article-2055872/Greece-bailout-crisis-George-Papandreou-calls-referendum-refuses-quit.html
- [6] «Αποκατάσταση Φορολογικής Δικαιοσύνης, Αντιμετώπιση Της Φοροδιαφυγής Και Άλλες Διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 23 Απρ. 2010, ν.3842/2010.
- [7] «Εκούσια κατάργηση φορολογικών διαφορών, ρύθμιση ληξιπρόθεσμων χρεών, διατάξεις για την αποτελεσματική τιμωρία της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 30 Σεπτ. 2010, ν.3888/2010.
- [8] «Ενισχυμένα μέτρα εποπτείας και εξυγίανσης των πιστωτικών ιδρυμάτων - Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα - Κύρωση της Σύμβασης -Πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και των τροποποιήσεών της και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 3 Οκτ. 2011, ν.4021/2011.
- [9] Σαμαράς, Αντώνης, «Προγραμματικές Δηλώσεις Της Νέας Κυβέρνησης», Ομιλία Πρωθυπουργού, 6 Ιουλίου 2012, <https://primeminister.gr/2012/07/06/9541>.
- [10] «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας.», Ελληνική Δημοκρατία, 14 Φεβρ. 2012, ν.4046/2012.

^[11] «Κύρωση της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων κεφαλαιακής ενίσχυσης των πιστωτικών ιδρυμάτων», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων εφαρμογής των νόμων 3864/2010, 4021/2011, 4046/2012, 4051/2012 και 4071/2012», της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Ρυθμίσεις θεμάτων δημοσίευσης οικονομικών εκθέσεων πιστωτικών ιδρυμάτων και θυγατρικών τους, οι οποίες δραστηριοποιούνται στο χρηματοοικονομικό τομέα» και άλλες διατάξεις του Υπουργείου Οικονομικών.», Ελληνική Δημοκρατία, 20 Σεπτ. 2012, ν.4079/2012.

^[12] «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 23 Ιουλίου 2013, ν.4172/2013.

^[13] «Κύρωση της από 18 Δεκεμβρίου 2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Κατεπείγουσες ρυθμίσεις για την οικονομική ανάπτυξη της Χώρας» και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 28 Φεβρ. 2013, ν.4128/2013.

^[14] «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 26 Ιουλίου 2013, ν.4174/2013.

^[15] «Κυβερνητικό Συμβούλιο Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο Αξιοποίησης Περιουσίας του Δημοσίου και άλλες επείγουσες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 31 Δεκ. 2013, ν.4224/2013.

^[16] Newsroom. “Για Ένα Χρόνο Στον «πάγο» Το Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο.” *CNN.Gr*, 23 Dec. 2015, www.cnn.gr/oikonomia/story/16339/gia-ena-xrono-ston-pago-to-elliniko-ependytiko-tameio.

^[17] Karnitschnig, Matthew. “Greece Struggles to Get Citizens to Pay Their Taxes.” *WSJ*, Wall Street Journal, 25 Feb. 2015, www.wsj.com/articles/greece-struggles-to-get-citizens-to-pay-their-taxes-1424867495.

^[18] Τσίπρας, Αλέξης, «Προγραμματικές Δηλώσεις της Κυβέρνησης», Ομιλία Πρωθυπουργού, 8 Φεβρ. 2015, <https://primeminister.gr/2015/02/08/13322>.

^[19] «Ρυθμίσεις για την επανεκκίνηση της οικονομίας.», Ελληνική Δημοκρατία, 21 Μαρ. 2015, ν.4321/2015.

^[20] «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.», Ελληνική Δημοκρατία, 16 Δεκ. 2015, ν.4354/2015.

^[21] «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού – συνταξιοδοτικού συστήματος – Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος και τυχερών παιγνίων και άλλες διατάξεις.», Ελληνική Δημοκρατία, 12 Μαΐου 2016, ν.4387/2016.

